

Организацията
на обединените
нации за образование,
наука и култура

Цели за
устойчиво
развитие

Справяне с антисемитизма чрез образование

Насоки за авторите на политики

Издадени през 2020 г. от Организацията на ООН за образование, наука и култура (ЮНЕСКО), 7, place de Fontenoy, 75352; Париж 07 SP; Франция

и
Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ), Бюро за демократични институции и права на човека (БДИПЧ), Ul. Miodowa 10, 00-251 Варшава, Полша

© ЮНЕСКО и ОССЕ, 2020

ЮНЕСКО ISBN 978-92-3-000091-2

Тази публикация е достъпна в Open Access под лиценз Attribution-ShareAlike 3.0 IGO (CC-BY-SA 3.0 IGO) (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/igo/>). При използване на съдържанието на тази публикация, потребителите приемат да бъдат обвързани с условията за ползване на базата данни на ЮНЕСКО с отворен достъп: (<http://www.unesco.org/open-access/terms-use-ccbysa-en>).

Оригинално заглавие : *Addressing Anti-Semitism through Education – Guidelines for Policymakers*. Публикувано през 2018 г. от Организацията на ООН за образование, наука и култура (ЮНЕСКО) и Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ), Бюрото за демократични институции и права на човека (БДИПЧ)

Използваните наименования и материали в тази публикация не са отражение на становището на ОССЕ/БДИПЧ или на ЮНЕСКО относно правния статут на държави, територии и области, официалните власти в тях или определените им граници.

Авторите, както и цитираните организации и институции са отговорни за избора и представянето на фактите, съдържащи се на интернет страниците и в ресурсите им, както и за изразените в тях идеи и мнения, които не са непременно тези на ОССЕ/БДИПЧ или на ЮНЕСКО и не ангажират двете организации.

Дизайн и оформление: Nona Reuter
Отпечатано от ОССЕ/БДИПЧ
Отпечатано в Полша от: Centrum Poligrafii

БЛАГОДАРНОСТИ

БДИПЧ и ЮНЕСКО биха искали да изразят своята благодарност за работата на експертната група „Думи в действие“, с която е консултирано съдържанието на настоящите насоки за образователната политика:

Невена Баялица, Къщата на Ане Франк, Холандия

Йохана Барас, Délégation Interministérielle à la Lutte Contre le Racisme, l'Antisémitisme et la Haine anti-LGBT (DILCRAH), Франция

Деидре Бъргър, Американски еврейски комитет, Берлин, Институт Лорънс и Лий Реймър“ за германоеврейски отношения, Германия

Вернер Драйер, erinnern.at (Nationalsozialismus und Holocaust: Gedächtnis und Gegenwart), Австрия

Дейвид Фелдман, Институт „Пиърс“ за изучаване на антисемитизма в Бъркбек, Лондонски Университет, Обединеното кралство

Дервиш Хъзърджъ, Kreuzberger Initiative Gegen Antisemitismus (KIgA), Германия

Луца Кох, Музей за история на полските евреи „ПОЛИН“, Полша

Моника Ковач, Eötvös Loránd University, Институт за межкултурна психология и образование, Унгария

Педер Нустад, Център за изучаване на Холокоста и религиозните малцинства, Осло, Норвегия

Мишко Станичич, „Тераформинг“, Нидерландия/Сърбия/Швеция

Марк Вайцман, Център „Симон Визентал“, САЩ/Международен алианс за възпоменание на Холокоста (IHRA)

Робърт Уилямс, Възпоменателен музей на Холокоста, САЩ/IHRA

Високо оценяваме готовността им да отделят значително време за тази инициатива и да споделят своите знания.

БДИПЧ и ЮНЕСКО изразяват благодарността си и към следните специалисти, които прегледаха тази публикация или по друг начин изиграха важна роля за разработването ѝ:

Равин Андрю Бейкър, личен представител на действащия председател на ОССЕ по въпросите на справянето с антисемитизма, САЩ

Петер Кариер, Институт „Георг Екерт“, Германия

Елана Хавив, Generation Human Rights, САЩ

Дани Стоун, Antisemitism Policy Trust, Обединеното кралство

Тази публикация се основава на по-ранни образователни насоки, „Справяне с антисемитизма: Защо и как? Ръководство за учители“, разработени през 2007 г. от БДИПЧ и Международната школа за изследвания на Холокоста към Яд Вашем в Израел. БДИПЧ и ЮНЕСКО са особено благодарни на служителите на Яд Вашем, Ришел Бъд Каплан и Джейн Джейкъбс за прегледа на настоящата публикация и споделянето на важния им опит.

Съдържание

ПРЕДГОВОР от Ингибьорг Солрун Гисладотир, директор на Бюрото за демократични избори и права на човека към ОССЕ	1
ПРЕДГОВОР от Одре Азуле, Генерален директор на Организацията на ООН за образование, наука и култура	3
РЕЗЮМЕ	5
Какви са предизвикателствата?	5
Защо това тревожи правителствата?	5
Какво могат да направят политиците и педагозите?	7
1. ВЪВЕДЕНИЕ	9
Какво може да се постигне в образованието?	12
Защо са нужни насоки в областта на образованието?	13
Структура на настоящите насоки	15
2. ЗАПОЗНАВАНЕ С АНТИСЕМИТИЗМА	17
2.1. Въздействието на антисемитизма	18
2.2. Особености	19
<i>Антисемитски стереотипи и клевети</i>	19
2.3. Съвременни версии	20
3. ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА АНТИСЕМИТИЗМА ЧРЕЗ ОБРАЗОВАНИЕ: ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ	25
3.1. Подход, основан на правата на човека	26
3.2. Изграждане на нетърпимост сред учениците и недопускане изострянето на проблема	28
3.3. Насърчаване на критичното мислене	30
3.4. Обучение през призмата на половата идентичност и равнопоставеност с цел разкриване на предразсъдъци	33
3.5. Разширяване на учебните програми с теми от областта на глобалното гражданско образование	34
4. КАК ДА СЕ ОБУЧАВАТ УЧЕНИЦИТЕ ПО АНТИСЕМИТИЗЪМ	39
4.1. Основни предмети и предизвикателства	40
4.1.1. <i>Запознаване на учениците с антисемитските стереотипи</i>	40

4.1.2. Обучение на учениците за Холокоста	45
4.1.3. Обучение на ученици за антисемитизма в контекста на преподаването на съвременната история	48
4.1.4. Борба с антисемитизма чрез медийна и информационна грамотност	49
4.2. Начини на прилагане	53
4.2.1. <i>Общоучилищен подход</i>	53
4.2.2. <i>Обучение на учители</i>	55
4.2.3. <i>Учебни програми, учебници и учебни материали</i>	57
4.2.4. <i>Музеи, библиотеки и мемориали</i>	60
4.2.5. <i>Ролята на висшите учебни заведения</i>	63
4.2.6. <i>Партньорства с гражданското общество</i>	64
4.2.7. <i>Неформално и професионално обучение</i>	66
5. СПРАВЯНЕ С ПРОЯВИ НА АНТИСЕМИТИЗЪМ В ОБРАЗОВАНИЕТО	69
5.1. Подходи за справяне с прояви на антисемитизъм в образователните среди	70
5.1.1. <i>Подходи за реакция при антисемитски прояви в началните и средни училища</i>	70
5.1.2. <i>Специфични подходи за реакция спрямо антисемитски прояви в университетите</i>	74
5.2. Държавни стратегии	76
ПРИЛОЖЕНИЯ	81
Приложение № 1: Ресурси за участниците в системата на образованието	82
Приложение № 2: Примери за антисемитски тропи и меми	86
Приложение № 3: Примери за антисемитски символи	90
Приложение № 4: Работна дефиниция на антисемитизма, приета от Международния алианс за възпоменание на Холокоста (IHRA)	91
Приложение № 5: Работна дефиниция за отричане и изопачаване на Холокоста, Международния алианс за възпоменание на Холокоста (IHRA)	93

ПРЕДГОВОР

от Ингибьорг Солрун Гисладотир, директор на Бюрото за демократични избори и права на човека към ОССЕ

Антисемитизмът, расизмът, ксенофобията и други видове нетърпимост и дискриминация, включително спрямо мюсюлманите и християните, застрашават не само сигурността на отделните хора и общности, които страдат от последствията, но могат да допринесат и за създаването на отровен климат, в който процъфтяват екстремизмът, тероризмът и престъпността. Следователно, противодействието на нетолерантността и дискриминацията чрез насърчаване на диалога, взаимното уважение и разбирателство трябва да бъде абсолютен приоритет на международната общност в усилията ѝ за осигуряване на мир и стабилност на местно и регионално равнище.

Чрез множество ангажменти и решения на ОССЕ държавите членки признаха същественото значение на образованието за справяне с предубедените възприятия и предразсъдъците. През 2004 г. в София те поеха ангажимент при необходимост да популяризират образователни програми за борба с антисемитизма, а в Базелската декларация на Съвета на министрите от 2014 г. държавите участнички осъдиха всички прояви на него, поеха ангажимент за общи усилия за борба с антисемитизма в рамките на ОССЕ и призоваха Бюрото за демократични институции и права на човека (БДИПЧ) на организацията да „подпомага обмена на добри практики между участващите държави по образователни инициативи и други мерки за повишаване на осведомеността за антисемитизма и преодоляване на предизвикателствата пред обучението за Холокоста.“ Тези международни задължения са толкова актуални днес, колкото и тогава.

Ето защо БДИПЧ ще продължи да разработва обучителни инструменти за противодействие на антисемитизма, тъй като е наясно, че учителите имат достъп до уникално голяма аудитория от млади жени и мъже и биха могли да им помогнат да станат отговорни и уважавани граждани. Откритото подстрекателство и езикът на омразата, основани на предубедени възприятия, могат да доведат до насилие, престъпления от омраза и общества на страха.

Тази публикация е плод на силното и трайно партньорство между БДИПЧ и ЮНЕСКО, като допълва по-раншно съвместно издание, озаглавено „Насоки за учители за противодействие на нетолерантността и дискриминацията спрямо мюсюлманите: Противодействие на ислямофобията чрез образование“ в рамките на проекта на БДИПЧ „Превръщане на думите в действие за справяне с антисемитизма“, щедро финансиран от Министерство на външните работи на Германия.

Настоящите насоки за авторите на политики предлагат конкретни начини за справяне с антисемитизма, противодействие на предразсъдъците и насърчаване на толерантността чрез образование и създаване на програми, основани на рамката за правата на човека, глобалното гражданско образование, приобщаване и равенство между половете. Надявам се, че те ще помогнат на държавни служители, включително политици, парламентаристи, ръководни фактори от системата на образованието и университетски ръководни кадри, да създадат механизми и учебни програми, които могат ефективно да се противопоставят на антисемитизма, като част от усилията им за борба с всички прояви на предразсъдъци и дискриминация.

Ингибьорг Солрун Гисладотир,
Директор на Бюрото за демократични избори
и права на човека към ОССЕ

ПРЕДГОВОР

от Одре Азуле,
Генерален директор на Организацията на ООН за
образование, наука и култура

Тази публикация е първото образователно пособие на ЮНЕСКО, което конкретно се занимава с проблема на съвременния антисемитизъм в момент, когато, за съжаление, нуждата от него става все по-належаща в нашите училища, университети и други учебни заведения.

Еврейските общности по цял свят са изправени пред нарастващи заплахи. Те са обект на терористични посегателства, като тези в Брюксел, Копенхаген и Париж, а страхът от антисемитски тормоз или физическо нападение нараства, особено около основните средища на еврейското културно и религиозно наследство, включително синагоги, музеи и училища. Тревожно е, че оцелели от Холокоста, еврейските общности в Европа усещат нова опасност от антисемитски атаки.

Антисемитизмът не е проблем само на еврейските общности, нито изисква присъствието на такава общност, за да се разпространява. Той съществува в религиозни, социални и политически форми и разновидности навсякъде из политическия спектър. Симптом на по-широки социални и политически проблеми и проявление на регресивни и опасни тенденции, които дълбоко засягат тъканта на обществата, антисемитизмът често е придружен от насилие, основано на пола и от хомофобско насилие, расизъм и други форми на нетърпимост. Множество екстремистки идеологии и конспиративни теории, разпространявани онлайн, често се захранват с антисемитизъм.

Както при всички форми на дискриминация и нетолерантност, на антисемитизма трябва да се противодейства чрез обучение в областта на правата на човека и глобалното гражданство. Това е както наше непосредствено задължение с оглед осигуряване на сигурността, така и дългосрочна грижа в областта на образованието.

Настоящите насоки ще помогнат на учителите да установят целесъобразни и ефективни педагогически практики за справяне с предразсъдъците и да реагират на възникнали антисемитски прояви. Те предоставят на авторите на политики инструменти и указания, с които да се гарантира, че образователните системи изграждат нетърпимост у младите хора спрямо антисемитски идеи и идеологии и в по-общ план спрямо всички форми на расизъм и дискриминация, чрез критично мислене и уважение към другите.

Благодарна съм на Бюрото за демократични институции и права на човека към Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ) за партньорството с ЮНЕСКО по тази инициатива. Като допълнение към дългогодишния опит на ОССЕ в борбата с антисемитизма това ръководство се

основава на Решение на Изпълнителния съвет на ЮНЕСКО 197 ЕХ/Решение 46 относно ролята на организацията за насърчаване на обучението като инструмент за предотвратяване на насилствения екстремизъм, както и на основния ѝ мандат за насърчаване на глобалното гражданско образование, приоритет на Програмата за образование до 2030 г. Надяваме се, че то ще даде възможност на създателите на политики да подсигурят на младите хора почва за развитие на знанията, уменията, компетенциите и нагласите, необходими за гарантиране правото на всяко човешко същество да живее свободно от преследване и дискриминация.

A handwritten signature in blue ink that reads "Audrey Azoulay". The signature is written in a cursive style and is underlined with a single horizontal line.

Одре Азуле,
Генерален директор на ЮНЕСКО

РЕЗЮМЕ

Какви са предизвикателствата?

Антисемитският тормоз, насилие и дискриминация са все още често срещани сериозни предизвикателства. Образованието е важен инструмент за справяне с антисемитизма и други форми на предразсъдъци, които понякога са проблем и в редица образователни институции.

Антисемитските прояви и нагласи имат дълбоко въздействие върху обществото по много начини, които са от значение за образователните институции:

- Антисемитските обиди и стереотипи са не само вредни, но и отразяват дълбоко вкоренено невежество, неразбиране и объркване;
- Антисемитският тормоз, дискриминация и насилие имат пряко отрицателно въздействие върху живота на евреите и техните общности, както и върху децата и правото им да се възползват от правата на човека и основните свободи, включително правото на образование; и
- Когато не се обсъждат широко, всички форми на антисемитизъм и нетолерантност подкопават и застрашават демократичните ценности и могат да подхранват насилствен екстремизъм.

Съвременният антисемитизъм често приема мълчаливи, скрити и кодирани форми, което го превръща в сложно и противоречиво явление, мутиращо във времето. Променящият се геополитически климат, както и новата медийна среда, доведоха до ситуация, в която откритият антисемитизъм вече не се ограничава до екстремистки кръгове, а се разпространява все по-широко. Обучението за Холокоста, макар и важно, не е адекватен заместител на обучение, което има за цел да предотврати антисемитизма. Необходими са сериозни напътствия, базирани на политики, за да се обучат педагозите да разпознават, идентифицират и да предприемат адекватни действия спрямо антисемитизма и другите форми на предразсъдъци и дискриминация.

Защо това тревожи правителствата?

Въздействието на съвременния антисемитизъм не се ограничава само до евреите, индивидуално или колективно. Чрез култивиране на идеологии, закрепени с омраза и предразсъдъци, антисемитизмът заплашва реализирането на правата на всички хора и общата сигурност на държавите, в които се проявява.

Международната общност отдавна признава, че учителите трябва да имат основен принос за спазването на задълженията на държавите за защита, зачитане и прилагане на правата на човека. Член 18 от Всеобщата декларация

за правата на човека¹, член 18 от Международния пакт за граждански и политически права² и заключителният акт на ОССЕ от Хелзинки³ отбелязват, че всички хора имат право на свобода на мисълта, съвестта и религията. Антисемитските прояви нарушават основните права, включително правото на равнопоставено отношение, човешкото достойнство и свобода на мисълта, съвестта и религията. Оттук произтича задължението на държавите да се справят с антисемитизма. В световен мащаб рамката за това противодействие се осигурява от Конвенцията на ЮНЕСКО срещу дискриминацията в образованието⁴ и Препоръката на ЮНЕСКО от 1974 г. относно обучението за международно разбирателство, сътрудничество, мир и образование, свързани с правата на човека и основните свободи⁵. Държавите членки на ОССЕ⁶ са се ангажирали „да полагат усилия за въвеждане на законодателна рамка, която осигурява безопасна среда, свободна от антисемитски тормоз, насилие или дискриминация, във всички области на живота“ и да насърчават, „когато е подходящо, образователни програми за борба с антисемитизма „.⁷

През 2014 г. държавите членки на ОССЕ, бяха призовани да насърчават образователни програми за борба с антисемитизма; да предоставят на младите хора възможности за обучение по правата на човека, включително по темата за антисемитизма и да реагират бързо и ефективно на прояви на антисемитско насилие.⁸ Този мандат допълнително се основава на Решение на Изпълнителния съвет на ЮНЕСКО 197 EX/46 относно ролята на организацията за насърчаване на обучението като инструмент за предотвратяване на насилствен екстремизъм.⁹

1 ОС на ООН, „Всеобщата декларация за правата на човека“, 10 декември 1948 г.: http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf.

2 ОС на ООН, „Международния пакт за граждански и политически права“, 16 декември 1966 г.: <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>

3 ОССЕ, „Заключителен акт от Хелсинки“, 1 август 1975 г.: <http://www.osce.org/mc/39501>, Чл. 1(a) VII.

4 ЮНЕСКО, Конвенция срещу дискриминацията в образованието, Париж, 1960 г.: <http://unesdoc.unesco.org/imag-es/0013/001325/132598e.pdf>.

5 ЮНЕСКО, Препоръка за образованието за международно разбирателство, сътрудничество и мир и образование, основано на правата на човека и основните свободи, Париж, 1974 г.: http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13088&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html.

6 ОССЕ е най-голямата регионална организация за сигурност в света, която има 57 членки: Албания, Андора, Армения, Австрия, Азербайджан, Беларус Белгия, Босна и Херцеговина, България, Канада, Хърватия, Кипър, Чехия, Дания, Естония, Финландия, Франция, Грузия, Германия, Гърция, Ватикана, Унгария, Исландия, Република Ирландия, Италия, Казахстан, Киргистан, Латвия, Лихтенщайн, Литва, Люксембург, Малта, Молдова, Монако Монголия, Черна Гора, Нидерландия, Северна Македония, Норвегия, Полша, Португалия, Румъния, Руската федерация, Сан Марино, Сърбия, Словакия, Словения, Испания, Швеция, Швейцария, Таджикистан, Турция, Туркменистан, Украйна, Обединеното Кралство, САЩ, Узбекистан.

7 „Берлинска декларация“, Заключения от българското Председателство на ОССЕ, информация, предоставена от българското Председателство на ОССЕ 2004 г.: <http://www.osce.org/cio/31432?download=true>.

8 Декларация на Съвета на министрите на ОССЕ № 8/14, „Декларация за засилване на усилията за противодействие на антисемитизма“, Базел, 5 декември 2014 г.: <http://www.osce.org/cio/130556?download=true>.

9 ЮНЕСКО, Решения на ИС от 197-та сесия, Париж, 2015 г., Раздел 46, стр. 74: <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002351/235180e.pdf>.

Какво могат да направят политиците и педагозите?

Ролята на правителствата в това отношение е двустранна. От една страна те трябва активно да се занимават с антисемитизма чрез обучение, като гарантират, че образователните системи изграждат нетърпимост на учениците към антисемитизма и други форми на предразсъдъци. Това включва и обучение за антисемитизма. В същото време правителствата трябва да реагират ефективно на антисемитизма *вътре* в образователните среди. За тази цел могат да се предприемат следните действия за подобряване на разбирането и за осигуряване на обучение, предотвратяване и мерки спрямо антисемитизма.

За да разберат по-добре антисемитизма, политиците могат да:

- „разпознаят степента и обхвата на антисемитизма като проблем, спрямо който могат да се вземат мерки в рамките на образователната система;
- използват наличните дефиниции, като се набляга на международно договорените подходи; и
- запознават преподавателите с антисемитските стереотипи и теории на конспирацията и техните социални и политически функции, така че да могат да ги идентифицират и да реагират по подходящ начин спрямо тях

За да предотвратят антисемитизма чрез образованието, политиците могат:

- да гарантират приноса на образователните системи към спазването на правата на човека, култивиране на уважение и приобщаване и осигуряване на безопасна и подкрепяща среда за обучение за млади жени и мъже. Важно е да се гарантира също, че образователните системи не изострят проблема;
- да въведат антисемитизма като тема в обучението по права на човека чрез политики и общи педагогически подходи през призмата на половата идентичност, които насърчават демокрацията, мира, равенството между половете и изграждат чувството за принадлежност към единна човешка общност чрез използване на глобалното гражданско образование като рамка за преодоляване на антисемитизма;
- да насърчават подходи, изграждащи неподатливост на учениците към предразсъдъци и стереотипи като дългосрочна цел чрез развиване на уменията им за критично и аналитично мислене.

За да бъдат учениците ефективно образовани относно антисемитизма, авторите на политики могат:

- да включат темата за антисемитизма в обучението за Холокоста и да вземат мерки спрямо опасните последици от отричане и изкривяване на Холокоста;
- да осигурят възможност за професионално обучение и подготовка на преподаватели, използване на базирани на изследвания ресурси за обучение на учители по антисемитизъм и създаване на система за постоянна подкрепа на преподаватели за улесняване на обмена на информация;

- да насърчават висшите учебни заведения и/или изследователски центрове, които се занимават с антисемитизма да разработват съответните академични програми;
- да обновяват учебни програми, учебници и други помагала, за да се гарантира отразяването на човешките права, приобщаването и изследванията на половете, както и за да бъдат изчистени от всякакви стереотипи и изчерпателно и балансирано да показват историята на еврейските жени и мъже и съвременния еврейски живот;
- да развиват умения за медийна и информационна грамотност за насърчаване на неподатливост на учениците на манипулации, предразсъдъци, стереотипи, теории на конспирацията и друга негативна вредна информация както онлайн, така и в конвенционалните медии; и
- да насърчават канали за комуникация и партньорство между училища и представители на еврейски и други общности, НПО, музеи, мемориали, библиотеки и други подобни институции.

За да се отговори подобаващо на антисемитски прояви, законодателите, авторите на политики и лидерите в системата на образованието трябва да:

- гарантират безопасността на еврейските ученици и преподаватели и да вземат подходящи мерки за сигурност в еврейските образователни институции;
- разработят законодателство, процедури и достъпни механизми за докладване на антисемитски прояви, които гарантират защита и зачитане на правата на човека в образователните институции;
- разработят програми за обучение по въпросите на антисемитизма за съответните специалисти като правоприлагащите органи, съдебната система, духовенството, социални и здравни работници и други, като се позовават на вече наличните инструменти;
- укрепват капацитета на националните институции по правата на човека за гарантиране на безопасна среда за всички служители и обучаващи се включително еврейски ученици или учители, както и за разглеждане на жалби, касаещи нарушения на правата на човека;
- гарантират сътрудничество между различните ведомства чрез учредяване на представител на високо равнище, омбудсман, работна група или делегация по антисемитизма, чиято задача е да улеснява вътрешноведомствените усилия; и
- подпомагат законодателите за създаване на междупартийни парламентарни групи за справяне с антисемитизма, които да разработят стабилно законодателство, свързано с образованието (и отхвърлят дискриминационните закони), да осъществяват надзор над изпълнителната власт и участват в междупарламентарното сътрудничество.

1.

ВЪВЕДЕНИЕ

Контекст

Въпреки международните усилия за премахване на антисемитизма, намерил почва след престъпленията на нацистка Германия и нейните съюзници и помагачи, той все още заплашва еврейския поминък, култура и сигурност. Евреите все още са обект на нападки само заради своята идентичност. Антисемитизмът им пречи да се ползват в пълна степен от свободата на словото и убежденията, да избират своята културна идентичност и да живеят без страх и дискриминация. Нещо повече, той има всеобщо негативно въздействие върху страните, в които се проявява. С процъфтяването на идеологии, основани на омраза, предразсъдъци и неравенство на идентичността, антисемитизмът застрашава реализирането на човешките права на всички хора. Той се развива независимо от присъствието на еврейско население, като липсва пряка зависимост между числеността на еврейското население и степента на неговото проявление.¹⁰ Вместо това, антисемитизмът процъфтява като отношение, пресъздадено в мит, конспирация, образност, медии и култура, заем от исторически тропи и преоткриване на нови облици.

Сред неговите най-сериозни проявления през последните години можем да посочим извършените в Брюксел, Копенхаген, Париж, Мумбай, Тулуза и други места насилствени посегателства срещу евреи с ясно изразен антисемитски мотив, довели в много случаи до смърт.¹¹ Отричането и изкривяването на Холокоста, съчетано с прославянето на нацизма, се разпространяват в Интернет и в социалните медии и се използват като средство за антисемитска пропаганда. През 2016 г. са регистрирани нападения срещу еврейски училища в Белгия, Дания, Германия, Италия и САЩ. Прояви на антисемитизъм се наблюдават и някои университети.¹²

Както при всички форми на фанатизъм и дискриминация, на антисемитизма трябва да се противодейства чрез образование. Предразсъдъците често се заучават и затова образованието може да изиграе решаваща роля за справянето с тях и противодействието на дискриминацията. То не може да се ограничи обаче само до оспорване на условията на нетърпимост и невежество, в които се проявява антисемитизмът. В допълнение трябва да се изгради усещане за глобално гражданство и солидарност, зачитане и прилагане на многообразието и свободата на хората да живеят спокойно заедно като активни демократични граждани. Сложният характер на антисемитизма налага необходимостта от специфични обучителни указания, за да могат педагозите и ръководителите да се справят с него компетентно и уверено.¹³

10 Илдико Борно и Анико Феликс (редактори), „Съвременният антисемитизъм във Вишеградската четворка“ (Будапеща: Институт „Том Лонтош“, 2017 г.): http://www.osservatorioantisemitismo.it/wp-content/uploads/2017/09/Modern_Antisemitism_in_the_Visegrad_countries_book_online.pdf.

11 През 2016 г. се съобщава за 1 661 антисемитски прояви в 23 страни членки на ОССЕ, включително 240 насилствени нападения срещу личността: Виж сайта на БДИПЧ за отразяване на престъпления от омраза: <<http://hatecrime.osce.org/what-hate-crime/anti-semitism?year=2016>>.

12 Доклад на разследващата група (Отава: Канадска парламентарна коалиция за борба с антисемитизма, 2011 г.), стр. 40: <http://www.cp-cca.ca/pdf/Report%20of%20The%20Inquiry%20Panel-CPCCA.pdf>.

13 Това ръководство използва съществуващи насоки и образователни ресурси. Приложение 1 съдържа използваната библиография в областта на антисемитизма.

Дефиниция на антисемитизма

Формите на омраза към евреите отдавна измъчват обществата. Тази омраза мутира през цялата история, за да приеме религиозни, етнически, расовобиологични и политически форми. Днес антисемитизмът съществува като предразсъдък, поради който евреите срещат враждебно и нечовешко отношение и са разглеждани като отхвърлена група. Той може да има проява сред индивидите като определени нагласи, в културата и под различни други форми. Проявява се и като действия, дискриминация, политическа мобилизация срещу евреи и колективно насилие или насилие от страна на държавата.¹⁴ В същото време е парадоксално, че антисемитските идеологии представят евреите като всемогъщи, конспиративни и двулични; тези идеологии са пронизани от изпепеляваща омраза към „евреите“, замислена като символ за нещо, което те не са.¹⁵ Във всички случаи антисемитизмът се корени в исторически твърдения за еврейска хитрост, конспирация, безнравственост, богатство, власт и враждебност към другите, включени в тропи, популяризирани в средновековни религиозни текстове.

Много трудно е да се даде определение за антисемитизъм поради сложния и противоречив характер на явлението. В опит да предостави насоки за това какво представлява антисемитизмът, Международният алианс за възпоменание на Холокоста (IHRA), междуправителствена организация с 31 държави членки, прие работна дефиниция, която гласи:

„Антисемитизмът е определено възприемане на евреите, което може да бъде изразено като омраза към тях. Словесните и физическите прояви на антисемитизма са насочени към евреи или неевреи и/или към тяхното имущество, към институции на еврейската общност и към еврейски религиозни заведения.“¹⁶

Дефиницията бе приета от Австрия, България, Германия, Румъния и Обединеното кралство през 2017 г., а от правителствата на Северна Македония и Литва - през 2018 г., всички те членки на IHRA. През юни 2017 г. Европейският парламент гласува резолюция, призоваваща държавите членки и техните институции да „приемат и прилагат“ работната дефиниция на IHRA за антисемитизъм.¹⁷ Дефиницията не е приета от ОССЕ и от ЮНЕСКО.

Тънкости на дефиницията

Изучаването на антисемитизма отдавна е белязано от дебати между учени, преподаватели и участници в публичен дискурс относно произхода, етиологията, естеството, обхвата и продължителността на явлението. Например, единият от

14 Хелън Файн (ред.), „Постоянният въпрос: Социологическа перспектива и социален контекст на съвременния антисемитизъм“ (Берлин: De Gruyter, 1987г.).

15 Виж Гавин Лангмюър, „За дефиницията на антисемитизма“ (Бъркли и Лос Анджелис: University of California Press, 1990 г.), стр. 311.

16 Пленарно заседание на IHRA в Букурещ, “Decision to Adopt a Non-legally Binding Working Definition of Antisemitism”. Информация на румънското председателство на IHRA, 26 май 2016 г. Дефиницията заедно с примери – в Приложение 4.

17 Резолюция на ЕП за борба с антисемитизма (2017/2692(RSP)), 29 май 2017 г: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=MOTION&reference=B8-2017-0383&language=EN>.

аспектите касае това дали той е уникален по рода си феномен или е проявление на по-широка концепция като расизъм или ксенофобия, дали е вековен проблем или отличителна черта на съвременето. Обсъжда се също дали антисемитизмът се разбира най-добре като отношение, идеология, патология или поредица от дейности. Евреите са изправени пред дискриминация и/или враждебност в много култури в продължение на векове, но е спорно дали цялата тази враждебност трябва да се счита за проява на един и същ основен проблем.

Етимологията на самия термин „антисемитизъм“ доведе до недоразумения дали той обхваща предубеденост и към други групи, които също са описани като „семитски“. Антисемитизмът не се отнася до омразата към говорещите семитски езици. Обичайното използване на термина антисемитизъм касае единствено отрицателно възприемане на еврейския народ, действия, мотивирани от пристрастия или омраза и идеологии, които го поддържат.¹⁸

Дискутира се и дали негативното отношение към евреите днес отразява „нов антисемитизъм“ или дали това не са същите стари предразсъдъци в нова форма. Новият или съвременен антисемитизъм може да включва прояви в контекста на дискусии, свързани със ситуацията в Близкия изток или форми на явлението, появили се след Холокоста, като отричане и изкривяване на Холокоста.

Педагозите трябва да се образуват относно антисемитизма и да бъдат информирани за някои от дебатите относно неговата сложност. Като предприемат мерки за справяне с антисемитизма посредством образованието и борейки се с това явление в рамките на самата образователна система, политиките създават необходимата основа, върху която педагозите да градят образователни институции, възпитаващи поколения граждани, които са информирани относно глобални и регионални проблеми и които споделят ценности и отговорности, основаващи се на правата на човека, демокрацията и глобалното гражданство. Ето защо настоящите насоки предлагат широка образователна рамка за справяне с антисемитизма по начин, който отговаря на необходимостта от предотвратяване на нетърпимост и дискриминация.

Какво може да се постигне в образованието?

- Насърчаване на демократичните и мислеци граждани с критична компетентност и увереност мирно и колективно да отхвърлят антисемитизма и други форми на нетърпимост и дискриминация;
- Подпомагане на учащите се да развият нетърпимост към екстремистки идеологии, включително антисемитска пропаганда, чрез насърчаване на критичното мислене, изграждане на медийна информационна грамотност и подобряване на разбирането им се за функцията и примаамливостта на теориите на конспирацията;

18 Води се дискусия дали да се използва тире при изписване на думата „анти-семитизъм“. Настоящите насоки се основават на стандартната английска пунктуация да се пише с тире (бел. прев. - в английската версия), както е в документите на ОССЕ, но се приема, че в някои държави тирето се избягва, за да не се стигне до погрешното възприемане, че „анти-семитизъм“ е противоположното на „семитизъм“ или на хора, които говорят семитски езици. Международния алианс за възпоменание на Холокоста излезе с декларация по този въпрос. Виж „Изписване на антисемитизъм“, на уебсайта на Алианса: <https://www.holocaustremembrance.com/node/195>.

- Осигуряване на знания на учениците за идентифициране на антисемитизма и пристрастни или предубедени послания и повишаване на осведомеността за формите, проявите и въздействието на антисемитизма, с които се сблъскват евреите и еврейските общности; и
- Създаване на капацитет в учебните заведения да се справят с прояви на антисемитизъм в системата и изграждане на знания у практикуващите на какво да реагират и как да предприемат ефективни мерки в класната стая и в образователната среда като цяло..

Защо са нужни насоки в областта на образованието?

Преди близо 30 години държавите от ОССЕ признаха, че ефикасното обучение по правата на човека допринася за борба с нетърпимостта, религиозните, расовите и етническите предразсъдъци и омразата, включително срещу ромите, ксенофобията и антисемитизма.¹⁹ Поради сложността на антисемитските предразсъдъци политиките и другите заинтересовани страни в образованието са имали достъп до ограничени насоки, относно предотвратяването на антисемитизма. Настоящите насоки, разработени от БДИПЧ и ЮНЕСКО, запълват празнината, като описват подробно какво може и трябва да се направи на практика от политиките и образователните лидери, така че образованието да се бори ефективно срещу антисемитизма.

Международни и междуправителствени документи и декларации относно предотвратяването на антисемитизма чрез обучение

Резолюция на Европейския парламент от 1 юни 2017 г. относно борбата срещу антисемитизма (2017/2692(RSP))

Декларацията на Съвета на министрите на ОССЕ № 8/14 от Базел относно „Усилване на мерките за борба с антисемитизма“

Решение на Съвета на министрите на ОССЕ № 10/05, „Толерантност и недискриминация: насърчаване на взаимно уважение и разбирателство“, Любляна, 6 декември 2005 г.

„Берлинска декларация“, заключения на българското председателство на ОССЕ, 29.04,2004 г.

Решение на Съвета на министрите на ОССЕ No. 4/03 за толерантност и недискриминация

Препоръка на ЮНЕСКО за образование за международно разбирателство, сътрудничество и мир и образование, свързани с правата на човека и основните свободи – 19 ноември 1974

Решение № 197 EX/Решение № 46 на Изпълнителния съвет на ЮНЕСКО за ролята на ЮНЕСКО за насърчаване на обучението като средство за превенция на насилствен екстремизъм, 23 ноември 2016 г.

¹⁹ Документ от московската среща на Конференцията на ОССЕ за човешкото измерение (Москва, 3 октомври 1991 г.) (Документът от Москва), чл. 42.2.

Въпреки че се съсредоточават по-специално върху антисемитизма, тези насоки внимателно надграждат и допълват съществуващата по-широка рамка за обучение по правата на човека и глобалното гражданство:

- Те допринасят за изпълнение на мандата на БДИПЧ да помага на участващите държави в усилията им за **борба с нетолерантността и дискриминацията**. ОССЕ многократно призовава за насърчаване на програми в участващите държави за обучаване на младите хора относно значението на взаимното уважение и разбирателство. Ангажиментите на ОССЕ насърчават обучението по антисемитизъм, което осигурява системен подход, включително учебни програми, свързани със съвременните форми на антисемитизъм в участващите държави.²⁰
- Те допринасят за изпълнението на мандата на ЮНЕСКО за **насърчаване на глобалното гражданско образование** - една от стратегическите области на организацията в образователния сектор и за постигане на цел 4, 4.7 на ООН за устойчиво развитие. Глобалното гражданство се отнася до чувството за принадлежност към глобалната общност и човечеството, като членовете му изпитват солидарност и колективна идентичност помежду си и колективна отговорност на глобално ниво. Глобалното гражданско образование има за цел да предостави на обучаващите се от всички възрасти онези ценности, знания и умения, които се основават на и вдъхват уважение към правата на човека, социалната справедливост, многообразието, равенството между половете и екологичната устойчивост.²¹
- Те допълват усилията за **предотвратяване на насилствен екстремизъм чрез образование**.²² Различните насилствени екстремистки идеологии, които имат за цел да привлекат младите хора, включват в основата си антисемитски послания. Насилствените екстремистки групи достигат до уязвимите млади хора, по-специално чрез интернет и социалните медии, като застрашават сигурността и основните права на всички граждани. Тези насоки препоръчват политики, които да помогнат на учителите и обучаемите да развият критично мислене, за да проучат и поставят под въпрос легитимността и привлекателността на антисемитските убеждения, да се противопоставят на антисемитските екстремистки описания и да станат критично информирани и ангажирани граждани. Те допринасят пряко за изпълнението на плана за действие на Генералния секретариат на ООН за предотвратяване на насилствения екстремизъм (2015 г.)²³ и решението на Изпълнителния съвет на ЮНЕСКО № 197 EX/Решение № 46 за насърчаване на образованието като средство за превенция на насилствен екстремизъм, включително чрез програми за глобално образование,

20 БДИПЧ разработи набор от материали и програми за повишаване на осведомеността по въпросите на дискриминацията, езика на омразата, антисемитизма и други форми на нетолерантност, включително срещу мюсюлмани, християни и членове на други религии и вероизповедания. За повече информация посетете сайта на ОССЕ: <http://www.osce.org/tolerance-and-nondiscrimination>.

21 Повече за образованието за глобално гражданство на сайта на ЮНЕСКО: <https://en.unesco.org/gced>.

22 Повече за инициативите на ЮНЕСКО и ОССЕ за превенция на насилствен екстремизъм и радикализация, водещи до тероризъм на сайта на ЮНЕСКО: <https://en.unesco.org/preventing-violent-extremism>, а за ОССЕ, на сайта на ОССЕ: <http://www.osce.org/secretariat/107807>.

23 Решение на Изпълнителния съвет на ЮНЕСКО 197/EX Decision 46 (2015).

базирани на правата на човека. В същия дух насоките отговарят и на Министерската декларация на ОССЕ от 2015 г. за предотвратяване и противодействие на насилствения екстремизъм и радикализация, водещи до тероризъм.²⁴

Антисемитизмът е глобален феномен - той засяга страни по целия свят, включително и онези, в които евреите вече не представляват или никога не са представлявали значително малцинство. Той често е част от екстремистките идеологии, които се разпространяват из цял свят, по-специално чрез интернет и по този начин придобива измерения на глобална, както и локална заплаха. Въпреки че насоките са пригодени да отговарят на нуждите на участващите държави от ОССЕ, принципите и препоръките, съдържащи се в настоящото ръководство, са приложими в най-различен контекст навсякъде по света.

Освен авторите на политики, други професионалисти могат също да намерят насоките за полезни, включително служители по правата на човека, педагози професионални асоциации и активисти от НПО. Насоките са особено подходящи за средното образование, но обхващат и аспекти на висшето образование.

Структура на настоящите насоки

След увода, раздел 2 разглежда сложния характер на съвременния антисемитизъм: неговите прояви, характеристики, въздействие и др. Раздел 3 очертава принципите на превантивната политика и целите на обучението за изграждане на неподатливост на учащите се към антисемитски идеологии и послания. Раздел 4 описва основните области на действие и предоставя насоки за политиките, практиките и педагогическите похвати за въвеждане на обучение по антисемитизъм в образователната система. Накрая, раздел 5 предлага на създателите на политики насоки за преодоляване на антисемитизма в рамките на образователните институции като основа за обучението и с цел защита на правата на учениците.

---

24 Министерската декларация на ОССЕ от 2015 г. № 4/15, „Декларация за превенция и противодействие на насилствения екстремизъм и радикализацията, водещи до тероризъм”, Белград, 4 декември 2015 г.: <http://www.osce.org/ci-o/208216?download=true>.

2.

**ЗАПОЗНАВАНЕ С
АНТИСЕМИТИЗМА**

2.1. Въздействието на антисемитизма

Антисемитизмът е заплаха в една или друга степен за всички общества, както и показател за по-широки обществени проблеми. Той съществува независимо от размера или присъствието на еврейска общност. Антисемитският тормоз, насилие и дискриминация са насочени към евреите и хората, които се възприемат като такива, и се проявяват в обществото както и в интернет и социалните медии. Еврейските институции, включително синагоги, училища и гробища също са обект на насилие и вандализъм. Освен това през последните години хора, групи или имущество, които се възприемат като еврейски или са свързани с еврейската общност, понякога се разглеждат като символи на държавата Израел и нейните политики. Това ги прави мишена на атаки и/или дискриминация, често с антисемитски характер.

Престъпленията от омраза и заплахите, мотивирани от антисемитизма, засягат жертвите на конкретните атаки, но имат и трайно въздействие върху ежедневието и човешките права на евреите и еврейските общности:²⁵

- част от тях се страхуват да посещават богослужения, да влизат в синагоги или да носят отличителни религиозни дрехи и символи,²⁶ което накърнява правото на хората и общностите да проявяват своята религия или убеждения;
- някои евреи се въздържат да се самоопределят публично като такива да изразяват своята културна идентичност или да присъстват на еврейски културни събития, което на практика може да доведе до изключването им от обществения живот;²⁷
- възможно е някои евреи да си налагат автоцензура в училище, на работното място, онлайн или сред обществото и по този начин да не се възползват от правото си на свобода на изразяване, особено когато показват съпричастност или подкрепа за Израел;
- антисемитското насилие или страхът от него са принудили еврейски училища и младежки инициативи в някои страни да действат при тежки мерки за сигурност. Това генерира финансова тежест, която често се поема от самите еврейски институции, а не от държавата, като по този начин се отклоняват средства, които могат да се използват за религиозни, културни и образователни дейности.

25 „Разбиране на антисемитски престъпления от омраза и посрещане на нуждите от безопасност на еврейските общности: Практическо ръководство“ (Варшава: ОССЕ/БДИПЧ, 2017 г.): <http://www.osce.org/ODIHR/317166?download=true>.

26 През 2014 г. членовете на ОССЕ изразиха по време на дискусия дълбоко безпокойство от сигнали, че евреите вече не се чувстват сигурни да изразяват явно религията си и публично да се самоопределят като евреи в някои региони на ОССЕ. Виж “Swiss OSCE Chairmanship conclusions”, Десета годишнина от Берлинската конференция на ОССЕ за антисемитизма – възпоменателно събитие на високо ниво, 12-13 ноември 2014 г.: <http://www.osce.org/ODIHR/126710?download=true>, виж бел. под линия 8.

27 Изследванията показват, че еврейките са по-склонни (55%) от евреите (50%) да крият еврейската си идентичност на публични места, защото не се чувстват в безопасност. Виж Graham, D. and Boyd, J., “Understanding more about antisemitic hate crime: Do the experiences, perceptions and behaviours of European Jews vary by gender, age and religiosity?”, Институт за изследване на еврейски политики, 2017 г. Изследването е изготвено по искане на и финансирано от БДИПЧ и обхваща периода 2008 г. – 2012 г.

Антисемитизмът оказва влияние върху населението като цяло. Необузданият или витаещ антисемитизъм насърчава младите хора и обществата като цяло да вярват, че предразсъдъците и активната дискриминация или дори атаките срещу определени групи хора са приемливи. Както непосредствените, така и дългосрочните заплахи за общата сигурност са породени от такова убеждение и са ясно изразени в исторически събития. Заплахата от бездействие трябва да бъде призната от правителствата и политиците, защото те разполагат със средства за нейното ограничаване.

2.2. Особенности

Антисемитски стереотипи и клевети

Антисемитизмът продължава да се появява по целия свят по явен и скрит начин, въпреки че е официално отхвърлен от международни, регионални и национални власти. Той постоянно генерира нови стереотипи, клевети и изображения, като същевременно рециклира старите в нови форми. Антисемитските предразсъдъци често се изразяват, може би по различно време и от различни хора, в противоречащи си твърдения. Така например евреите биват критикувани както за безкористен космополитизъм, така и за тесногърд комунитаризъм. По същия начин се комбинират взаимно несъвместими речеви елементи, както когато евреите са представени като всемогъщи и същевременно като низши хора.

Традиционните антисемитски стереотипи се наблюдават в антисемитски атаки, било то мотивиращи или съпътстващи поведението. Те могат да включват твърдения, че „евреите“ са богати и алчни, че заговорничат за контрол над света или че са убили Исус Христос. Антисемитската клевета често се проявява чрез конспиративен светоглед. Например, както от политическата лява, така и от дясната страна има хора, които лъжливо твърдят, че евреите са планирали терористичните атаки в Съединените щати на 11 септември 2001 г. Напоследък се появили нови конспиративни теории, които безпочвено заявяват, че евреите имат пръст в европейската бежанска криза.²⁸

За да могат учителите да реагират ефективно на антисемитските стереотипи и погрешни схващания, те трябва да са в състояние да определят различните им форми и да разберат как тези лъжи се развиват с течение на времето. Списък с взаимосвързани тропи и меми, предназначени да бъдат илюстративни, а не изчерпателни, е включен в Приложение 2.

Конспиративни теории

Теориите на конспирацията се опитват да обяснят печални събития като резултат от действията на малка влиятелна група, която обединява усилия за изпълнение на зловеща програма. Подобни обяснителни модели отхвърлят приетите описания и понякога официалните такива се разглеждат като допълнително доказателство за конспирация. Конспиративните теории се основават на недоверие към установените институции и процеси и често

28 Петер Креко и др., „Мигрантската инвазия като троянска подкова“, в Петер Креко и др. (автори), „Доверие в рамките на Европа (Будапеща: Политическа столица“, 2015 г.), стр. 63-72: http://www.politicalcapital.hu/wp-content/uploads/PC_OSIFE_Trust_Within_Europe_web.pdf.

набеждават групи, свързани с негативни стереотипи, включително евреи, особено по време на социални вълнения.²⁹

В исторически план евреите са били мишена на конспиративни теории. В много формулировки се твърди, че „евреите“ или „ционистите“ образуват мощна, глобална кабала, която манипулира правителства, медиите, банки, индустрията за развлечения и други институции за злонамерени цели. Редица теории на конспирацията са дълбоко повлияни от „Протоколите на Ционските мъдреци“, един от най-разпространените фалшификати в историята, който има за цел да покаже еврейски план за световно господство. Нацистският геноцид на евреи в Европа по време на Втората световна война е основан отчасти върху конспиративна идея за еврейската мощ.

Митът за глобална еврейска конспирация отеква в съвременните мнения за предполагаемо свръхпредставителство на евреите в различни обществени и икономически сектори или еврейско влияние върху институциите. Това може да се види и в обвиненията, че еврейският народ е отговорен за всички войни и практически всяка катастрофа, като например войните в Персийския залив или възхода на насилствени екстремистки групи в Близкия изток.

През последните години интернет придава на конспиративните теории, включително антисемитски теории за конспирация, увеличен обхват и легитимен облик. Това се вижда в множество уебсайтове и акаунти в социалните медии, предоставящи платформи за разпространение на отричането на Холокоста.

2.3. Съвременни версии

През последните години при антисемитизма се наблюдават значителни вариации, изникнали от крайната лява или крайната дясна страна на политическия спектър. Той придобива различен облик и когато е свързан с радикални религиозни групи.

Отричане и преиначаване на Холокоста³⁰

Отричащите Холокоста зависят от и подсилват антисемитските идеи.³¹ Отричането и преиначаването на Холокоста се насърчава от правителства или от периферни екстремистки групи. То се основава на разбирането, че евреите са увековечили някаква световна измама, а това оскърява паметта на жертвите на Холокоста, техните семейства и потомци, както и историческите факти.

29 М. Абалакина Паап, В. Стефан, Т. Крейг и В. Грегъри, „Вратата в конспирациите“, Политическа психология, том. 20, № 3, 1999 г., стр. 637-647.

30 ОС на ООН зклеми отричането на Холокоста с Резолюция A/RES/61/255 от 26 януари 2007 г.: <http://www.un.org/en/holocaustremembrance/docs/res61.shtml>.

31 Алвин Розенфелд, „Краят на Холокоста“, (Bloomington: Indiana University Press, 2011), стр. 238-270.

- **Псевдонаука:** Отричането на Холокоста е псевдонаучно предизвикателство към добре установените факти на националсоциалистическия геноцид на евреи по време на Втората световна война.
- **Историческо преиначаване:** нарочно преиначаване на историческите факти и отказ да се признае степента на виктимизация на евреите от националсоциалистите и техните помагачи по време на Втората световна война.
- **Симптоми на екстремизма:** Отричането на Холокоста може да е симптоматично за излизане наяве на екстремистки идеи или участие в екстремистки дейности.

В основата си отричането на Холокоста се основава на лъжата, че световното еврейство е ангажирано с глобална конспирация за прилагане на своята зловеща програма. Например отричащи Холокоста обвиняват евреите, че са го замислили, за да получат репарации. Други подобни кръгове добавят, че еврейската измама за Холокоста подсилва западната подкрепа за държавата Израел.³² Те могат да отрекат фактите за Холокоста напълно или да използват по-фини форми на изопачаване на утвърдени исторически факти.³³ Понякога, например когато Холокостът не е обхванат в своята цялост от учебната програма, младите хора биха могли да го преиначат поради непознаване на историческите факти или да го отрекат като форма на юношеска провокация или отхвърляне на установено описание. Каквото и да се крие зад отричането и изопачаването на Холокоста, то често е придружено или насърчавано класически антисемитски теми, като обвинения в алчност, власт, измама и престъпност.

32 „Справяне с антисемитизма: защо и как Ръководство за учители“ (Варшава и Йерусалим: БДИПЧ и Яд Вашем, 2007 г.): <<http://www.osce.org/odihr/29890?download=true>>, стр. 25.

33 Някои автори посочват нова форма на „деюдаизация“ на Холокоста в образователните и възпоменателни практики, която, без да отрича директно историческите факти, се стреми да представи в занижен мащаб виктимизацията на еврейския народ от страна на нацистка Германия и нейните съюзници. „Преподаватели, които нито признават [че нацистите са искали да убият всеки еврей, живеещ в Европа], нито имат ясно отношение към евреите като жертви на нацизма, в своето разбиране за Холокоста, маргинализират еврейските страдания по време на Холокоста. Въздействието на това разбиране намира отражение в педагогическата им практика и действията им и има потенциал да изопачи идеята на учениците за Холокоста.“ Виж Р. Cowan and H. Maitles *Understanding and Teaching Holocaust Education* (London: SAGE, p2017), pp. 143-144.

През 2013 г. страните членки на Международния алианс за възпоменание на Холокоста се договориха за работна дефиниция на отричането и преименуването на Холокоста:³⁴

„Отричането на Холокоста представлява говорене и пропаганда, които отричат историческата действителност и мащабите на унищожаването на евреи от нацистите и техните съучастници по време на Втората световна война, известно като Холокост или Шоа. Отричането на Холокоста се отнася по-конкретно към всеки опит да се твърди, че Холокостът никога не се е случвал.

Отричането на Холокоста може да включва публично отричане или поставяне под съмнение на използването на основните механизми за унищожаване (като газови камери, масови разстрели, гладна смърт и изтезания) или на преднамерения характер на геноцида на еврейския народ.

Отричането на Холокоста в различни форми е проява на антисемитизъм. Усилията да се отрече геноцида на евреите представляват опит да се снемат вината и отговорността на националсоциализма и антисемитизма за геноцида на еврейския народ. Форми на отричане на Холокоста са също така обвиненията към евреите, че преувеличават или дори че са измислили Холокоста за извличане на политически или финансови изгоди, внушавайки, че самият Холокост е плод на замислена от евреите конспирация. Целта на тези усилия е вината да бъде възложена върху евреите, а антисемитизмът отново да бъде легитимиран.

Често цел на отричането на Холокоста е реабилитирането на открития антисемитизъм и насърчаването на политически идеологии и условия, способстващи за появата на същия тип събития, които се отричат.“

Вторичен антисемитизъм

Процесът на примиряване с Холокоста в някои страни доведе до това, което беше определено като „вторичен антисемитизъм“, тоест схващането, че самото присъствие на евреи напомня на другите за Холокоста и по този начин предизвиква чувство за вина, а за това са обвинени евреите.³⁵ Агенцията на Европейския съюз за основните права обяснява, че вторичният антисемитизъм отразява социална промяна, настъпила след Втората световна война:

След войната настъпва трансформация в публичния израз на антисемитизма. Докато откритите прояви на антисемитизъм обикновено се разглеждат и третирали като социално неприемливи и наказуеми по закон, и по този начин са прогонени до границите на обществото, възникна така нареченият „вторичен антисемитизъм“. Изхождайки от по-старите, открито антисемитски стереотипи, едно типично твърдение за вторичен антисемитизъм е например, че

34 Виж Приложение 4 за пълната дефиниция. За изработената от IHRA "Working Definition of Holocaust Denial and Distortion", виж IHRA, 26 май 2016 г.; <https://www.holocaustremembrance.com/working-definition-holocaust-denial-and-distortion>.

35 Peter Schönbach, *Reaktionen auf die antisemitische Welle im Winter 1959/60* (Frankfurt am Main: Europäische Verlagsanstalt, 1961), p. 80.

„евреите“ манипулират германците или австрийците, използвайки чувството им за вина за Втората световна война. Характерно за всички форми на вторичен антисемитизъм е, че те се отнасят към Холокоста и че позволяват на ораторите да изразяват косвено антисемитски настроения. Антисемитизмът може например да се прояви в отричането и/или тривиализацията на Холокоста.³⁶

Положението в Близкия изток като оправдание за антисемитски действия

На заседание на Съвета на министрите в Базел през 2014 г. държавите от ОССЕ заявиха недвусмислено, че международните действия, включително по отношение на Близкия изток, никога не оправдават антисемитизма.³⁷ Независимо от това, положението в Близкия изток все още се използва като претекст за изразяване на антисемитизъм. В тази връзка през август 2017 г. генералният секретар на ООН Антонио Гутереш заяви, че „да се изрази [...] желание за унищожаване на държавата Израел е неприемлива форма на съвременния антисемитизъм“.³⁸ Такива инциденти може да се очакват при засилване на напрежението в региона.

Важно е педагозите да разберат, че критиката към Израел може в известни случаи да бъде подклаждана от антисемитски предположения и убеждения, които се прилагат просто за ционизма, Израел и израелско-палестинския конфликт. Това се доказва с антисемитски лозунги, обиди и понякога физическо сплашване, съпътстващи подобни действия. Обвиняването на отделни евреи или на евреите като цяло за ситуацията в Близкия изток или изключването на отделни хора, основаващо се само на тяхната еврейска идентичност, е антисемитско. Антисемитската пропаганда, разпространена онлайн, е ключов източник за тези прояви на антисемитизъм.

В контекста на дискусиите относно международните събития включително тези в Близкия изток, е важно да се припомни, че държавите членки на ОССЕ многократно потвърждават правото на мирни събрания и че свободата на изразяване е основно човешко право и основна съставка на демократичното общество.

Антисемитски прояви онлайн

Платформите за социални медии са се превърнали в основен инструмент за онези, които искат да тормозят евреи и да разпространяват дезинформация или омраза. Те играят голяма роля в разпространението на конспиративни теории, които също могат да окажат влияние върху усилията за спазване на правата на човека и демократичните ценности.

36 *Antisemitism: Summary overview of the data available in the European Union 2003–2013* (Vienna: European Agency for Fundamental Rights, 2014 г.), стр. 3: fra-2014_antisemitism-update-2003-2013_web.pdf.

37 Декларация на Съвета на министрите на ОССЕ № 8/14, „Декларация за засилване на усилията за противодействие на антисемитизма“, Базел, 5 декември 2014 г.: <http://www.osce.org/cio/130556?download=true>, *op. cit.*, note 8.

38 Генерален секретар на ООН: Обръщение към медиите на ГС и израелския министър-председател Бемиян Нетанягу, 28 август 2017 г.: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/press-encounter/2017-08-28/secretary-general%E2%80%99s-remarks-media-prime-minister-benjamin>.

През 2017 г. годишният доклад „Дигитален тероризъм и омраза“, публикуван от Центъра „Симон Визентал“, откри 24 антисемитски игри, достъпни в интернет, както и антисемитизъм и реч на омразата в социалните мрежови платформи, блогове, приложения за съобщения и др. дискуссионни форуми, видео канали и онлайн медии.³⁹ Освен това доклад от Световния еврейски конгрес разкри, че през 2016 г. всеки ден се качват 1 000 антисемитски публикации в социалните медии.⁴⁰ Тъй като постовете често са насочени към високопоставени лица и известни личности, вероятно учениците ще се сблъскат с антисемитизъм и реч на омразата онлайн. Антисемитизмът понякога може да бъде изразен чрез символи в публикации в социалните медии, в Twitter, в блогове и теми (виж. Приложение 5).

През 2016 г. Европейската комисия и четири основни платформи за социални медии приеха Кодекс на поведение за противодействие на незаконната реч на омразата онлайн. Той включва серия от ангажименти от страна на Facebook, Twitter, YouTube и Microsoft за борба с разпространението на такова съдържание в Европа.⁴¹ Важно е да се проследи въздействието му върху степента на антисемитска реч на омразата онлайн.

---

39 „Дигитален тероризъм и омраза“, Център „Симон Визентал“, 2017 г.: <http://digitalhate.net/>.

40 *The Rise of Anti-Semitism on Social Media: Summary of 2016* (Ню Йорк и Тел Авив: Световен еврейски конгрес и Vigo Social Intelligence, 2017 г.), стр. 15.

41 За повече информация - „ЕК и компютърни компании оповестяват „Кодекс на поведение за незаконна реч на омразата онлайн“, публикация на ЕК, 31 май 2016 г.: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1937_en.htm.

3.

**ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА
АНТИСЕМИТИЗМА
ЧРЕЗ ОБРАЗОВАНИЕ:
ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ**

Конвенцията на ЮНЕСКО за борба с дискриминацията в образованието забранява тази дискриминация и подчертава, че образованието трябва да бъде насочено към „засилване на зачитането на правата на човека и основните свободи“ и да „насърчвава разбирателство, толерантност и приятелство между всички нации, расови или религиозни групи”.⁴² По подобен начин държавите от ОССЕ признават важността на всеобхватния подход за справяне с нетолерантността, включително с антисемитизма.⁴³ Образователните мерки спрямо антисемитизма трябва да са част от по-широк подход за справяне с всички форми на омраза, дискриминация и нетърпимост.

Контекстът на антисемитизма варира във всяка общност, град, провинция, регион и институция и дори в отделни класни стаи, но основните принципи и практики за ефективно справяне с тази сложна материя са едни и същи, а именно:

- (1) Използване на подход в образованието, основан на човешките права;
- (2) Изграждане на нетърпимост към това явление сред учениците и недопускане задълбочаването на проблема;
- (3) Насърчаване на критично мислене сред учениците, умения за автономно мислене и способност за решаване на сложни проблеми;
- (4) Обучение по въпросите за равнопоставеност между половете, за да се засили вниманието към евентуални предубеждения;
- (5) Разширяване на съществуващите образователни предмети и рамки с включване на теми от областта на глобалното гражданско образование.

3.1. Подход, основан на правата на човека

Рамка

Подходът основан на правата на човека, е концептуална рамка, която почива на широко установени стандарти за правата на човека и е насочена към създаване на общество, което зачита, защитава и реализира правата на всички. Чрез този подход се констатира, че идеите на антисемитизма се противопоставят, подкопават и нарушават основните принципи на правата на човека. Следователно прилагането му в образованието включва усилия за премахване на проявите на антисемитизъм и защита на достойнството на всички хора.⁴⁴

⁴² ЮНЕСКО, „Конвенция срещу дискриминацията в образованието, Париж, 1960 г.: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001325/132598e.pdf>.

⁴³ Решение на Съвета на министрите на ОССЕ. № 10/07, „Tolerance and Non-Discrimination: Promoting Mutual Respect and Understanding”, Мадрид, 30 ноември 2007 г.: <http://www.osce.org/mc/29452?download=true>.

⁴⁴ *Understanding Anti-Semitic Hate Crimes and Addressing the Security Needs of Jewish Communities: A Practical Guide* (Warsaw: БДИПЧ, 2017), п. 8; D. Graham and J. Boyd, „Understanding Antisemitic Hate Crime: Do the Experiences, Perceptions and Behaviours of Jews Vary by Gender, Age and Religiosity?”, Institute for Jewish Policy Research, 2017: <http://www.osce.org/ODIHR/320021>.

Запознаването на учениците с човешките права като подход за справяне с антисемитизма включва обучение *по* правата на човека, *посредством* правата на човека и *в името* на правата на човека, както следва:

Обучението по правата на човека: разяснява на учениците техните права, включително правото да бъдат информирани (от различни национални и международни източници), правото на свободата на религията или убежденията и свободата на изразяване⁴⁵, демонстрира, че антисемитизмът накърнява правата на хората и разглежда общата отговорност на всички да защитават човешките права;

Образование посредством правата на човека: гарантира, че образователните условия защитават човешките права на учащите, включително правото на еврейските ученици на учебна среда, свободна от антисемитизъм; и

Образованието в името на правата на човека: дава право на учениците да упражняват правата си и да защитават тези на останалите, включително като недопускат прояви на антисемитизъм и реагират адекватно спрямо евентуални такива.

Добра практика: Норвегия

Правителството на Норвегия прие План за действие срещу антисемитизма (2016-2020 г.), като ангажира правителството да се бори срещу антисемитизма и да запази еврейското наследство. В рамките на този междуведомствен подход под ръководството на министерството на местното самоуправление и модернизацията, се разработват образователни програми за борба с антисемитизма, осигурява се финансиране за популяризиране на еврейската култура и наследство, и се следят и проучват проявите на антисемитизъм в Норвегия. Планът за действие специално подчертава, че „училищата играят основна роля в обучението на учениците да уважават и признават многообразието и ги учат да живеят в общност, недопускаща дискриминация. “Това е пряко свързано с преподаването на предмети като демокрация и човешки права, предвидени като задължителни в закона за образованието и в общообразователната програма в Норвегия.“

За повече информация: <https://www.regjeringen.no/contentassets/dd258c081e6048e2ad0cac9617abf778/action-plan-against-antisemitism.pdf>

Как

Обучението по правата на човека обхваща образователни дейности, които допринасят за зачитането на човешките права и основни свободи и недопускане на тяхното погазване. На учащите се предоставят знания, умения и разбиране на проблематиката, така че те да бъдат подготвени и вдъхновени да допринасят

⁴⁵ Макар че свободното изразяване включва правото да даваме критично мнение относно религии и етнически групи, в по-широк аспект свободата на изразяване и свободата на вероизповеданието трябва да се разглеждат като неделими и взаимосвързани права, които действат заедно за преодоляване на невежеството и за насърчаване на мира, толерантността и диалога между различните групи. Виж ICCPR, *виж бел. под линия*, 2, чл. 18, 19 и 20: <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>.

за изграждането на култура, подчинена на човешките права.⁴⁶ Обучението в областта на правата на човека отчита важната роля, която образованието играе за личностното развитие, пълното приобщаване и равното участие⁴⁷ като напътства учениците да разпознават и приемат основни социални ценности и в този случай да избягват антисемитски предразсъдъци и поведение.

Теми като борбата с антисемитизма в рамките на обучението по права на човека в някои случаи могат да предизвикат противоречия и атмосфера на силни емоции в класните стаи, които често са микрокосмос на обществото. Въпреки че това може да е обезсърчаващо за някои преподаватели и отделни специалисти или екипи, които определят образователни политики и създават учебни програми, има множество подходи и педагогически техники за въвеждане на въпроса за антисемитизма в класната стая по безопасни и подкрепящи начини (виж Глава 4).

Добра практика: Съвет на Европа

През 2015 г. Съветът на Европа публикува пакет за професионално развитие на учители „Как да живееш с противоречия - преподаване на спорни въпроси чрез образование за демократично гражданство и права на човека“ (EDC / HRE). Приема се, че да се научиш как да водиш диалог с хора, чиито ценности са различни от твоите и да се научиш да ги уважаваеш, е основополагащо за демократичния процес и от съществено значение за защита и укрепване на демокрацията и за насърчаване на култура на правата на човека. Учителският пакет описва необходимите конкретни лични, теоретични и практически компетенции на учителя и предлага подготовка и педагогически техники, които могат да са полезни в класната стая за активно участие и ангажиране с въпроси от „реалния живот“.

Повече на: <https://rm.coe.int/16806948b6>

3.2. Изграждане на нетърпимост сред учениците и недопускане изострянето на проблема

Образованието не може изцяло да промени предразсъдъците или поведението, но може да насърчи учениците да развият уменията, необходими за тяхното идентифициране и активно отхвърляне. Образованието може също да създаде условия в училищната общност, които затрудняват разпространението на предразсъдъци и дискриминационно поведение, включително антисемитизъм. За да се постигне всичко това, чрез образователни политики трябва да се създаде училищна среда, която повишава нетолерантността на учениците към антисемитизъм, расизъм и други форми на нетърпимост и в никакъв случай не

46 Резолюция на ОС на ООН за обучение по правата на човека A/Res/66/137, стр. 201.

47 Този принцип е залегнал и в „Конвенция за правата на детето“, чл. 29 (1), Резолюция на ОС 44/25 от 20 ноември 1989 г.: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx>.

изостря проблема,⁴⁸ създава или засилва нетолерантно отношение към други индивиди или групи.

Чрез социалните медии антисемитското говорене става лесно достъпно за учениците. Нетърпимостта спрямо подобни писания включва разбирането, че те са опростени, едностранчиви послания, които разпространяват клеветата и настръчават пристрастия, дискриминация и дори насилие - и не се основават на доказателства.⁴⁹ Обучението трябва да помогне на учениците да изградят набор от умения, за да разберат тези рискове и да не възприемат поведение, основано на предразсъдъци. Това може да се постигне, като им се помогне да развият нетърпимост към подобни прояви и да действат въз основа на логиката, знанието и разбирането, а не на страха и дезинформацията.

Образованието може да помогне на учениците да развият познавателни, социални и емоционални умения, за да се противопоставят на такива опростенчески представи. Този набор от умения включва способност да се мисли критично, да се отличава тенденцията от пристрастията при всички човешки същества, да се претеглят доказателства за отсяване на фактите от предразсъдъците и да се разбират и оценяват множество гледни точки. Училищата могат да покажат на учениците как да превърнат наученото относно противоречиви теми като антисемитизма в реални действия за борба с подобни явления.

Добра практика: Съединени американски щати

През 1985 г. Лигата за борба с клеветата (ADL) стартира кампанията „Светът на различията“, която доведе до създаването на института „Свят на различията“. Днес институтът е водещ доставчик на обучение срещу предразсъдъците в Северна Америка и е силно ангажиран с изграждане на устойчивост срещу предубедени послания. Интерактивните програми за обучение и ресурси на института са предназначени да „разпознават пристрастия и вредата, която те нанасят на хората и обществото, да изградят разбиране за стойността и ползата от многообразието, да подобряват междугруповите отношения и да се изправят срещу расизма, антисемитизма и всяка друга форма на фанатизъм“.⁵⁰ Ресурсите на института се ползват от училища, университети, корпорации, правоприлагащи органи и обществени организации в САЩ и са адаптирани към други региони в света.

Повече на: <https://www.adl.org/who-we-are/our-organization/signature-%20programs/a-world-of-difference-institute>

48 *Preventing violent extremism through education: A guide for policy-makers* (Париж: ЮНЕСКО, 2017 г.), стр. 22.; <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002477/247764e.pdf>.

49 Мерки за изграждане на нетърпимост към насилствени екстремистки движения се споменават в “The United Nations Secretary-General’s Report – Plan of Action to Prevent Violent Extremism”, A/70/674, декември 2015 г.

50 Anti-Defamation League, A World of Difference Institute: <https://www.adl.org/who-we-are/our-organization/signature-programs/a-world-of-difference-institute>

3.3. Насърчаване на критичното мислене

Определение за критично мислене

Критичното мислене е пример за задълбочено разсъждение, чрез което човек може да проучи даден въпрос аналитично, рационално и открито и да формира своята преценка с възможност да достигне до нови и различни изводи. Такова мислене е от съществено значение за изучаване на сложни въпроси, свързани с правата на човека, като антисемитизма.

Критичното мислене дава възможност на учениците:

- да разберат логическите връзки между идеите;
- да откриват, формират и оценяват аргументи;
- да откриват несъответствия и често срещани грешки в разсъжденията; и
- да размишляват върху аргументирането на собствените си вярвания и ценности.⁵¹

Учениците, които развиват способност за критично мислене, могат да разберат в по-голяма степен антисемитизма на познавателно и социално-емоционално ниво и да изградят съпротива срещу предразсъдъците. Те придобиват умения за разбиране на редица социални явления, включително различни предразсъдъци и ще могат да развият необходимото ниво на нетърпимост спрямо тях.

Указанията на ЮНЕСКО за образованието по глобално гражданство (GCED) предполагат, че „обучаващите се трябва да развият умения за критично проучване (например къде да намерят информация и как да анализират и използват доказателства), медийна грамотност⁵² и разбиране за това как се разработва и подава информацията.“⁵³ Следователно медийната и информационна грамотност (МИГ) е един от многото начини за обучение по критично мислене. Учениците трябва да прилагат критично мислене и спрямо собствените си нагласи и поведение, а това е важен инструмент за откриване на собствените стереотипи и недемократични нагласи, както и за проучване на проявите на нетърпимост в обществото като цяло.

Образователните практики и политики трябва да се водят от тази цел. Например, когато насърчават учениците да използват уменията си за критично мислене, учителите следва да избягват чисто дидактическият подход и да предоставят на учениците възможност да обсъждат проблеми, да анализират примери, да поставят под съмнение предоставената им информация и да разсъждават по определени теми самостоятелно или по групи.

51 Виж „Какво е критично мислене?": <http://philosophy.hku.hk/think/critical/ct.php>.

52 С изобретяването на радиото и телевизията в началото на XX век и експлозията на новите технологии много по-късно през същия век, в много теоретични разработки критичното мислене се разглежда под рубриката "информационна или медийна грамотност". ЮНЕСКО използва общ термин медийна и информационна грамотност, като признава централното място на технологиите във всички форми на информация и медии. Повече за медийната и информационна грамотност е обяснено в раздел 4.1.4,

53 Глобално гражданско образование, теми и цели на обучението (Париж: ЮНЕСКО, 2015 г.), стр. 23: <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002329/232993e.pdf>

Партньорските и груповите дейности могат да стимулират по-висше ниво на мисловност и лидерски умения, ако се модерират ефективно, за да се избегне доминиране на отделни личности или натиск от страна на връстници за приемане на определена теза. Тези подходи изискват по-дълъг период от време и ефективни умения за модериране, но дават много по-добри резултати.

Насърчаване на самоанализа сред преподаватели и ученици

Изграждането на нетърпимост към всякакви предразсъдъци, включително антисемитизма, изисква учениците и учителите да си направят самоанализ и да разгледат сложните проблеми с ясен и безпристрастен поглед. Самоанализът е препоръчителен педагогически похват, който може да помогне на педагозите и учащите да се вгледат в поведението и убежденията си и да идентифицират всякакви евентуални скрити пристрастия.

Преподавателите следва да си правят самоанализ, за да оценяват и подобряват педагогическите си практики и мотивация. За да провокират учениците и да им помогнат да идентифицират вътрешни и външни предубеждения, учителите трябва първо сами да се подложат на подобен анализ. Един от методите за самоанализ, който може да бъде приложен от педагозите, включва три стъпки.⁵⁴ Преподавателите следва:

1. да преосмислят действията си, да поставят под въпрос методите си и да преценят кога трябва да подобрят учебните практики.
2. да си намерят наставници, които да ги подкрепят. Тези наставници могат да предложат външен поглед върху избраните от преподавателите похвати и да им помогнат да се вгледат в тях.
3. да провокират сами себе си, за да открийт своите скрити пристрастия, предразсъдъци и стереотипно мислене.

Учителите поемат голяма отговорност да напътстват учениците си в борбата със стереотипите и предразсъдъците. Ето защо първо да провокираш сам себе си може да има ефекта на катарзис.

Изпълнението на упражнения по самоанализ помага на учениците да изградят умения за критично мислене и да развият емоционална интелигентност. Те учат по-задълбочено, когато разпознаят своите собствени и чуждите нагласи спрямо тази трудна проблематика. Така могат да установят и други скрити предразсъдъци в допълнение към тези, които се опитват да променят.

---

54 Sarah Sansbury, "Reflection: Crucial for Effective Teachers", Teaching Tolerance website, 29 December 2011: <https://www.tolerance.org/magazine/reflection-crucial-for-effective-teachers>.

Примери за упражнения по самоанализ на учениците

Ученически дневник

Предвидете време за попълване на ученически дневник в часовете. Това ще осигури на учениците:

- ☞ време да възприемат и осмислят сложната материя, свързана с правата на човека; и
- ☞ възможност да приложат уменията си за критично мислене, за да оценят чувствата си и да си формират мнение.

Създаване на писмени и/или илюстративни автопортрети

Съдействайте на учениците да си направят автопортрет за да:

- ☞ изградят самосъзнанието си, като размишляват за различните аспекти на идентичността си; и
- ☞ Определят и припознават :елементите на разнообразие, които носят в себе си: опит, убеждения, социални послания, неща, които харесват или не харесват и т.н.

Когато автопортретите са завършени и ако е подходящо предвид чувствителността на определена група ученици, те могат да се покажат в класната стая. Някои последващи дейности:

- ☞ Разглеждане на галерията на класа, за да може учениците да прегледат и евентуално да критикуват автопортретите. Критиките не трябва да се фокусират върху художествените заложи, а върху способността на зрителите да разберат идентичността на художниците. Препоръчва се на учениците да попълнят работен списък на галерията, докато преглеждат експонатите и да потърсят уникални черти у връстниците си. Работният списък може да включва примери какво да се търси: интереси, пол, религия, идеали, хобита, език, култура и др.
- ☞ Дискусиите след разходката из галерията могат да се съсредоточат върху разпознаване на разнообразните идентичности, които съставляват класа.

Дневник след самоанализ, в който учениците могат да разсъждават върху следните въпроси:

- ☞ Какво ново научих за възприятието си за идентичност?
- ☞ Какво ново научих за съучениците си?
- ☞ Представено ли е цялото разнообразие на днешния свят в класа ми?

Важно е преподавателите да оценят зрелостта и чувствителността на групата ученици, с които работят, за да преценят до каква степен би било полезно да се обсъдят с всички резултатите от груповия или индивидуален самоанализ.

Комплексен анализ на антисемитизма

Уроци, които изследват особената сложност на антисемитизма и на еврейската история и опит, изграждат способностите на учениците да се ангажират мисловно и критично с много глобални проблеми и могат да ги насърчат да участват в информирани и целенасочени граждански инициативи. За да могат

учениците да получат осезаемо разбиране за антисемитизма, уроците трябва да включват различни гледни точки за социалното и политическото напрежение, които подхранват предразсъдъци, както и такива, които ги развенчават и обезсърчават. Тъй като учащите използват уменията си за критично мислене по време на тези упражнения, те ще придобият по-задълбочено разбиране на сложността на антисемитизма или други форми на групови предразсъдъци и ще осъзнаят значението на подхода, основан на човешките права, за справянето с тях.

Примери за подобни учебни дейности:

- Учениците идентифицират съвременни примери за нетърпимост към евреи и други групи, които са обект на предразсъдъци и правят преглед на историческия контекст на предразсъдъците и техните прилики и разлики.⁵⁵
- Учениците анализират как различните медийни източници представят евреите и проследяват дали те са обрисувани като редови членове на човешкото общество, като антисемитски стереотипи или пък само в определен контекст, който създава опростена или ограничена представа за еврейската история (например евреите да бъдат изобразявани единствено като библейски фигури, като жертви на Холокоста или като участници в конфликтите в Близкия Изток).

Добра практика: Франция

Мемориалът „Шоа“ (Mémorial de la Shoah) е разработил образователни семинари за учители и ученици по темата на конспиративните теории в социалните медии и връзката им с антисемитизма. Въз основа на примери, взети от социалните медии (съобщения, фотомонтажи и видеоклипове), участниците се учат да идентифицират и разобличават теории на конспирацията и свързани с тях лъжливи представи и стереотипи. Целите на семинарите са да стимулират критично мислене и активна ангажираност и да насърчат проверка на фактите и предпазливост при работа с онлайн съобщения.

Повече на: <http://www.memorialdelashoah.org/pedagogie-et-formation/activites-pour-le-secondaire/ateliers-pedagogiques.html>

3.4. Обучение през призмата на половата идентичност и равнопоставеност с цел разкриване на предразсъдъци

Обучението през призмата на половата идентичност и равнопоставеност е от ключово значение, за да могат учениците да разберат динамиката на идентичността като цяло. Подобен подход може също да бъде от полза, тъй като

⁵⁵ За да се противодейства на различните предразсъдъци, те трябва да бъдат разбрани, като се използва тяхната собствена обосновка и в техния контекст. Например за учениците е важно да осъзнаят, че антисемитизмът често съществува съвместно със социалното включване на евреите във всички слоеве на обществото, за разлика от някои други видове дискриминация. Преподавателите трябва да подхождат внимателно към тези различия, за да не изострят стереотипите, докато се опитват да ги сравняват. Виж *Addressing Anti-Semitism: Why and How? A Guide for Educators*, стр. 5; виж бел. под линия 32.

показва на преподавателите кои изпробвани педагогически похвати могат да бъдат приложени за разкриването на други предразсъдъци или форми на дискриминация. Важно е както политиците, така и учителите да имат предвид значението на пресечните точки, общото и различното между пол, раса и други оси на неравенство или пристрастие, включително антисемитизма.

Добра практика: Европейска асоциация за полови изследвания, образование и документация

Европейската асоциация за изследвания, образование и документиране в областта на половата идентичност (ATGENDER) е широко сдружение на академици, практики, активисти и институции в областта на изследванията за жените и пола, феминистките изследвания, правата на жените, равенството между половете и разнообразието. Тя осигурява за преподаватели богат набор от ресурси и учебни материали, които могат да се изтеглят безплатно, включително книжната поредица „Образование с пол“, която представя широк спектър от преподавателски практики. Заглавията включват „Обучение за „раса“ от гледна точка на пола“, „Обучение срещу насилието“, „Междусекционно обучение“ и др.

Някои от основните цели на асоциацията са: признаване на неравенства в миналото и настоящето, изселване и изключване в Европа и извън нея и противодействието им; обучение как да разпознаваме, да се солидаризираме с и приемаме борбата на съмишленици и създаване на пространство за сложни разговори и критика.

Повече на: <https://atgender.eu/category/publications/volumes/>

3.5. Разширяване на учебните програми с теми от областта на глобалното гражданско образование

Образователните политики следва да насърчават мерки спрямо антисемитизма, които са интегрирани цялостно и безпроблемно във всички усилия, така че за всеки ученик да се осигури безопасна среда, която благоприятства здравето, благополучието и ученето. По същия начин превенцията на антисемитизма трябва да стане част от образователните политики с цел да се гарантира, че образователното съдържание и подходите за преподаване и учене насърчават знания, умения, компетенции и поведение, изграждащи култура на демокрация, мир глобално гражданство и предотвратяване на насилието в най-широк смисъл.

Следователно образователните подходи към антисемитизма са тясно свързани със сходни области като:

Обучение по демократично гражданство, което учи на демократични права и отговорности, насърчава зачитането на многообразието и върховенството на закона.

Обучение за Холокоста и геноцида, **което учи за случаи на геноцид, тяхната история, етиология, подбудителство, природа, прояви и въздействие.**

Обучение за предотвратяване на насилствен екстремизъм, **което се стреми да създаде условия, които да изградят защита на учениците срещу насилствения екстремизъм и засилва ангажираността им към ненасилието и мира.**⁵⁶

В по-широк план преподавателите и политиците могат да разглеждат образованието за предотвратяване и реакция спрямо антисемитизма като допълващо и/или като съставна част на глобалното гражданско образование (GCED) - образователен подход, който развива чувството на учениците за принадлежност към по-широка общност и към човечеството.⁵⁷

Концептуални измерения на глобалното гражданско образование⁵⁸

Целта на това образование е да даде възможност на учащите се да участват и да поемат активна роля както на местно, така и на глобално ниво, за да се справят и решават глобални предизвикателства и в крайна сметка да станат активни участници в по-справедлив, мирен, толерантен, приобщаващ, сигурен и устойчив свят. Глобалното гражданско образование има три концептуални измерения:

„Познавателно: да се придобият знания, разбиране и развиване на умения за критично мислене, за да се анализират и оценяват глобалните проблеми и взаимосвързаността/взаимозависимостта на страните и различните народи.

Социално-емоционално: да се придобие усещане за принадлежност към човечеството, чрез споделяне на ценности и отговорности, съпричастност, солидарност и уважение към различията и многообразието.

Поведенческо: да се действа отговорно на местно, национално и глобално ниво за един по-спокоен и устойчив свят. “

Като крайна цел обучението за антисемитизма трябва да доведе до следните резултати, които са в съответствие с концептуалните измерения на GCED:

Подобрено познавателно обучение: учениците разбират произхода, етиологията, природата, еволюцията и обхвата на антисемитизма, включително стереотипите, теориите на конспирацията и

56 “Предотвратяване на насилствен екстремизъм чрез обучение: *Ръководство за създатели на политика*, стр.22, виж бел. под линия 48.

57 Рамката на ЮНЕСКО за глобално гражданско образование дава на учащите се знания, умения, ценности отношения, за да се осигури един по-справедлив, мирен, толерантен, включващ, стабилен и напреден свят. То включва обучение за мир, насочено към развиване на култура на мир, схващан не само като отричане на насилието в полза на ненасилствено разрешаване на конфликти но и като задължение към принципите на равенство, свобода, справедливост, върховенство на закона и правата на човека, всички от които проправят пътя към траен мир.

58 Виж *„Глобално образование: теми и обучителни цели“*, стр.15; виж бел. под линия 53.

предразсъдъците, вкоренени в историята, езика, медиите, обществото и културата;

По-висока социално-емоционална интелигентност: учениците оценяват гледната точка на другите, изграждайки идентичност, основаваща се на положителни елементи, вместо да определят себе си и другите чрез и против негативни, антисемитски стереотипи; и

По-добро поведение: учениците се отнасят към всеки човек еднакво и индивидуално, като по този начин допринасят за общото ниво на толерантност и оценяване на многообразието в класната стая и общността.

Цели на обучението за справяне с антисемитизма и глобално гражданство			
Области на обучение	Глобално гражданско образование	Специфични цели на обучението за справяне с антисемитизма	Примерна дейност
Познавателна	Учениците използват уменията си за критично мислене, за да изградят дълбочено разбиране за регионални, национални и местни проблеми, както и за взаимозависимостта и взаимозависимостта на различните страни и народи.	<p>Учениците разбират етиологията и развитието на антисемитизма и проявите му в контекста на собствените си и други общества през различни периоди от време.</p> <p>Учениците претворяват уменията си за критично мислене</p> <p>в техники за самоанализ, за да оценят собствените си разбирания за човешкото поведение.</p>	Учениците могат да обсъдят върху факторите, които влияят на поведението и върху събития в исторически и съвременен контекст. Например когато разследват скоросен антисемитски инцидент в собствената си или в съседна държава. Могат да работят с партньори или в малки групи, за да определят различните гледни точки на участниците в инцидента и след това да разсъждават върху варианти и как да се повлияе на поведението на хората по време на инциденти.

Области на обучение	Глобално гражданско образование	Специфични цели на обучението за справяне с антисемитизма	Примерна дейност
Социално емоционална	Учениците имат чувство за принадлежност към човечеството, развиват усещане за съпричастност и изграждане на уважение към различията и приликите между народите.	Учениците изпитват съпричастност към онези, които са били или са изключени, които са имали или имат нарушени права, например по време на периоди на разюздан антисемитизъм, и развиват емоционален ангажимент за защита на правата на човека и борбата с дискриминацията.	Учениците биха могли да обсъдят въздействието на антисемитизма върху хората в техните и в други общества, като сравнят различния опит и реакции на мъжете и жените, спрямо антисемитизма. Да разсъждават върху собствените си отговори на съвременния антисемитизъм, като чуят свидетелства или медийни материали, взаимодействат с еврейски организации и общности, четат подходяща литература, слушат музика, създават или оценява визуалното изкуство и т.н.
Поведенческа	Учениците действат ефективно и отговорно на местно, национално и глобално ниво, за да създадат среда, която да зачита правата на човека.	Учениците наблюдават прояви на антисемитизъм или други форми на предразсъдъци и дискриминация и отчитат усилията на другите да се борят с тях, като същевременно разсъждават върху собствените си ценности и действия и участват в инициативи, с които да повлияят на своите съученици или общности.	Учениците биха могли да разгледат действията на исторически личности, заели позиция срещу антисемитизма (напр. Емил Зола или папа Йоан Павел II) и да отбележат прояви на антисемитизъм в наши дни в техните собствени общности и онлайн. Те биха могли да отговорят на подобни прояви, като ги отхвърлят публично и в частност и да се научат научат да съобщават за инциденти като използват съответните механизми за това, да се противопоставят на антисемитизма в интернет или да призоват други лица да ги последват и изразят солидарност с жертвите.

4.

**КАК ДА СЕ ОБУЧАВАТ
УЧЕНИЦИТЕ ПО
АНТИСЕМИТИЗЪМ**

4.1. Основни предмети и предизвикателства

4.1.1. Запознаване на учениците с антисемитските стереотипи

Педагогически практики

Преподавателите следва да прилагат специфични педагогически подходи, така че да не позволят на обучаемите да развият антисемитски стереотипи, както и да идентифицират и развенчават такива стереотипи, ако се проявят.

Примерна методология за обучение, свързано със стереотипите⁵⁹

Изследване на историята на стереотипите. Учителите могат да инициират и направляват дискусия за стереотипите, а класът да сподели известни примери за стереотипи. След като класът определи даден стереотип, преподавателят може да напътства учениците при изследване на историята и произхода на стереотипа. Учителят трябва да направлява учениците, за да се научат как се е развил стереотипът и фалшивите предположения или историческата ситуация, на която първоначално се основава. Проследяването на произхода и развитието на даден стереотип помага той да бъде обезсмислен и омаловажен, така че учениците и останалите членове на общността да престанат да го използват за нанасяне на вреди.

Използване ролята на силовата динамика при стереотипите. Хората инстинктивно категоризират другите в групи. Това може да доведе до опростяване на представата за въпросната група. Когато тази опростена представа се разпространи и стане определяща за групата, тя се превръща в стереотип, което понякога може да предизвика предразсъдъци спрямо групата. С разпространяването си стереотипът може да набере мощ и в крайна сметка да доведе до намаляване на силата на нарочената група и увеличаване на силата на групата, разпространяваща стереотипа. За да открият това, преподавателите могат да обучат учениците как стереотипите се развиват с течение на времето и да изследват ролята на силовата динамика при тях и дали и как това се отразява върху възможността за упражняване на човешките права.

Подчертаване на споделената отговорност за отричане на стереотипите. Учителите би следвало да насърчават учениците да поемат споделена отговорност при определяне и разбиване на стереотипите. Посредством установяването, изследването и разбиването на вреден стереотип в учебното им пространство, учениците могат също да разпознаят собствените си неосъзнати предразсъдъци (лични или на общността им), които могат да повлияят негативно на евреите в обкръжението им, напр. еврейски съученици. Споделената отговорност между учениците спомага за създаване на атмосфера на подкрепа в класната стая и стимулира работата в екип, особено между ученици, които са били предубедени едни към други.

⁵⁹ Този раздел е взет основно от Джонатан Голд, „Обучение по стереотипи 2.0“, Обучаване на толерантност, уебсайт, 11 януари 2016 г.: <https://www.tolerance.org/magazine/teaching-about-stereotypes-20>.

Ефективните методики за запознаване на учениците с антисемитските стереотипи включват проучване на историята на стереотипите, на ролята на силовата динамика при стереотипите и признаване на споделената отговорност за идентифициране и отхвърляне на стереотипите.

Учителите могат да използват творчески упражнения за работа по теми, свързани със стереотипите. И накрая, учителите следва да се позовават на набор от педагогически указания за запознаване на учениците с антисемитските стереотипи.

Определяне на стереотипи и предразсъдъци

Стереотипът е прекалено опростено представяне на определена група хора. Предразсъдъкът е усещане за група хора или отделните индивиди от нея, основано на стереотип.

Хората често осмиват или отхвърлят стереотипите. Стереотипите обаче насърчават предразсъдъците и представляват опасност за средата в класната стая. Според Клайд Стийл „заплаха от стереотип“ е „да бъдеш в ситуация или да правиш нещо, свързано с отрицателен стереотип за идентичност“.⁶⁰ Когато ученикът е изправен пред стереотипна заплаха, тревожността, създадена от това отрицателно предположение, увеличава стреса от ученето. За учителите е от съществено значение да определят стереотипите в класните си стаи и да ги развенчаят с цел да намалят тяхното влияние.

Примерни упражнения за справяне с и предотвратяване на антисемитски стереотипи

Създателите на учебни програми могат да включат творчески упражнения и съдържание, които провокират мисленето на учениците и им пречат да развият антисемитски стереотипи:

Вид упражнение	Примерни упражнения за ползване от учителите
Разказване на истории	<p>Разказване на истории, които показват:</p> <ul style="list-style-type: none"> • разнообразието в еврейския свят, за да се види, че евреите, подобно на хора с други традиции, имат широк спектър от религиозни вярвания и практики или изобщо нямат такива; • общи черти между евреите и други общности, - културни, социално-икономически, географски, езикови и други характеристики; и • истории за евреи и хора от различни религиозни или културни общности, които са оказали положително въздействие върху местния, националния и/или международния контекст.

60 C.M. Steele, Steven J. Spencer and Joshua Aronson, “Contending with Group Image: The Psychology of Stereotype and Social Identity Threat”, in Mark. P. Zanna, (ed.), *Advances in experimental social Psychology* Vol. 34 (Amsterdam: Academic Press, 2002), pp. 379-440.

Вид упражнение	Примерни упражнения за ползване от учителите
Включване на темата в часовете по история	<ul style="list-style-type: none"> • Преподаване историята на евреите в училище като част от местната, национална или международна история, включително историята на Израел и израелско-палестинските отношения, като се показват различни гледни точки;⁶¹ • Прилагане на индивидуализиран подход, като се покажат личните истории на евреи (обикновени хора и известни личности, допринесли за науката, изкуствата, философията и т.н.); • Дискусии как различните стереотипи, приети в обществата, влияят върху правата на мъжете, жените и членовете на отделни общности или групи, включително евреи, в различни периоди от историята, а също така и днес; и / или • Включване на уроци за антисемитизма отпреди и след Холокоста до наши дни (това не замества основните уроци за Холокоста).
Разобличаване на конспиративните теории с примери	<ul style="list-style-type: none"> • Учениците работят в екипи, които да проучат произхода на стереотипа и/или теорията на конспирацията;⁶² • В рамките на проучването учениците събират примери за отрицателното въздействие на конспиративните теории; • Учениците работят по групи, за да се изгради чувството за сътрудничество и споделена отговорност при съвместната работа и обработка на информация;⁶³ и/или • Учениците проследяват как говоренето по темата се променя във времето и даден истински факт, изваден от контекста, се превръща в опростен стереотипен възглед.

61 За пълна библиография на източниците - Yale Library Near Eastern Collection: <https://www.library.yale.edu/neareast/politics1.html>.

62 Най-вероятно ще осъзнаят, че няма достатъчно доказателства за поддържане на стереотипа или конспиративната теория и това ги разобличава.

63 На теория вероятно ще продължат да използват набор от активни умения за разследване, защото са изложени на други конспиративни теории и няма да развият стереотипно мислене и предрасъдъци, които могат да ги насочат към екстремистки представи.

Вид упражне- ние	Примерни упражнения за ползване от учителите
Фокус върху разнообразната идентичност на учениците	<ul style="list-style-type: none"> • Учениците могат да си създадат автопортрети (в писмена форма, рисунки, поеми и др.), за да отразяват собствените си разнообразни идентичности; • Учениците представят автопортретите си и обсъждат многообразието в класа (например раса, цвят, език, националност, национален или етнически произход, религия, култура, пол, сексуална ориентация, хобита, интереси, идеали и индивидуални особености); • Насочете учениците да определят кои аспекти на автопортретите им могат да разкрият или генерират стереотип. За целта помолете учениците да се съсредоточат върху това кои са и кои фактори влияят върху формирането на същността им (включително собствения им вътрешен избор и външен натиск); и / или • Проучете връзката между възприемането от ученика на определени черти и възприятията на другите за тях, за да покажете как са конструирани социалните описания.

Педагогически насоки за обучение относно антисемитски стереотипи

Следните насоки предоставят на педагозите средства за справяне с антисемитизма в класната стая или в други образователни центрове.⁶⁴

Приспособяване на програмата спрямо особеностите на класа. В началото на учебната година учителите би трябвало да са намерили отговор на следните въпроси, за да си изработят стил на преподаване на антисемитизма на учениците си:

- Кои са учениците? Какъв е произходът им?
- Имало ли е скорошни антисемитски прояви или други форми на нетърпимост в района?
- Имали ли са предишен опит с антисемитизма и/или с еврейската общност?
- Имат ли опит с други форми на нетърпимост?
- Какви видове предразсъдъци могат да имат членовете на групата, заедно или поотделно?
- Каква е историята на населеното място, по-специално по отношение на еврейската история?

Създаване на благоприятна среда в класната стая за уважителен диалог и отворена дискусия: Учителите трябва да превърнат класните стаи в място, където учениците да обсъждат чувствителни въпроси, включително стереотипи и предразсъдъци. Преподавателите следва да определят основни правила, така че учениците да споделят своите възгледи и опит, без да се страхуват от унижение или подигравки.

⁶⁴ Взети от „Справяне с антисемитизма: Как и защо? Ръководство за учители“, виж бел. под линия. 32.

Учителите трябва да настояват за взаимно уважение, за да създадат безопасна и доверлива среда за всички участници.⁶⁵ Пример за създаване на безопасно пространство в класната стая е да се даде възможност на учениците да поемат споделена отговорност при създаване на задължителни правила в класа и да се ангажират с взаимно уважение. Тъй като учениците работят заедно като клас за изработването на такива правила, те едновременно създават среда, която включва мненията на всички и която насърчава развитието на лидерски качества и зачита правата на човека.

Обсъждане на модели на стереотипи, преди да се разгледат конкретни стереотипи: Учителите би следвало да провеждат дискусии за общите стереотипни модели като входна точка за повишаване на осведомеността за специфични стереотипи, включително антисемитизъм. Могат да се използват примери за видове стереотипи и свързани модели, които да насочат учениците към разбиране на отрицателното въздействие на стереотипите и за (често привлекателния) опростен подход към сложни въпроси, на които те се основават.

Внимателно използване на стереотипни изображения: Учителите трябва да проявяват повишено внимание, ако решат да използват антисемитски изображения и снимки. Те трябва да бъдат наясно, че мозъците обработват изображенията по различен начин от думите и че вероятно картинните образи ще се запечатат в съзнанието на учениците, особено ако преди това не са били запознати с тях. Когато използват изображения, учителите трябва да избират внимателно материала, следвайки препоръчителна методология, като „Преподаване на толерантност“,⁶⁶ за да могат учениците да разберат как образите променят действителността.

Учителите, решили да използват стереотипни образи, трябва да напътстват учениците чрез проучване на историята на стереотипа като метод за развенчаването му чрез процеса на изучаване.

Създаване на атмосфера на съвместно учене: Учителите могат да помогнат на учениците да разгледат тази трудна тема в съвместна учебна среда, която дава възможност на учащите да решават сложни въпроси, докато работят заедно в групи. Така те стават активни участници в своя собствен учебен процес в среда, която зачита човешките права на всички.

---

65 Относно указания за насочване на дискусиите в класната стая виж „Ръководство на учителя за превенция на насилствен екстремизъм“ (Париж: ЮНЕСКО, 2016 г): <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002446/244676e.pdf>.

66 „Обучение по толерантност“ е проект на Southern Poverty Law Center в САЩ, създаден през 1991 г. за превенция на нарастването на омразата. Виж: <https://www.tolerance.org/professional-development>.

Добра практика: Обединено кралство

Центърът за образование по Холокоста към Университетския колеж в Лондон е създавал „образователен проект „Отключване на антисемитизма, който позволява на учителите да се справят с антисемитските стереотипи в класната стая. Дейността се основава на филма „Корените на антисемитизма“ и запознава учениците с историческото развитие на антисемитските стереотипи, като ги насърчава да изследват критично предразсъдъците като цяло и антисемитизма в частност. Центърът предлага семинари за учители, свързани с реализирането на проекта и е изработил подходящи учебни материали, свободно достъпни онлайн.

Повече на: <https://www.holocausteducation.org.uk/lessons/open-access/unlocking-antisemitism/>

4.1.2. Обучение на учениците за Холокоста

Специфична историческа тема

Обучението за Холокоста, т.е. преподаването и изучаването на геноцида на еврейския народ, наред с преследванията и екстерминацията на други групи от страна на нацистка Германия и нейните съучастници, се преподава интензивно в рамките на училищните учебни програми в много страни.⁶⁷ Това е добре дошло и важно развитие, но не е адекватен заместител на обучението за антисемитизма. Ако антисемитизмът се разглежда само в рамките на обучението за Холокоста, учениците биха заключили, че днес антисемитизмът не е проблем или биха възприели погрешно съвременните му форми.

Подходящо и необходимо е уроци за антисемитизма да се включат в обучението за Холокоста, защото това е от основно значение за разбирането на контекста, в който се е стигнало до дискриминация, изключване и в крайна сметка унищожение на евреите в Европа. По подобен начин изследването на антисемитизма трябва да отчита в достатъчна степен Холокоста, като най-ниската точка на антисемитските нагласи в историята, довела до покровителствани от държавата преследвания и убийства на шест милиона евреи от нацистка Германия и нейните съюзници.

67 БДИПЧ редовно преглежда и събира наличните практики за възпоменанието на Холокоста в страните от ОССЕ. Виж "Holocaust Memorial Days: An overview of remembrance and education in the OSCE region", БДИПЧ, 27 януари 2015 г.: <http://www.osce.org/hmd2015>. Виж също Peter Carrier, Fuchs, Eckhardt, Fuchs and Torben Messinger, *The International Status of Education about the Holocaust. A Global Mapping of Textbooks and Curricula. Summary* (Париж: ЮНЕСКО, 2015 г.).

Добра практика: Съединени американски щати

Мемориалният музей на Холокоста в САЩ (USHMM) е световен лидер в насърчаване на осведомеността за Холокоста и съвременното му значение. Той разяснява на широка аудитория защо се е случил Холокостът и как е бил допуснат. Посетителите се запознават с историята на Холокоста и свързаните с него престъпления чрез гледната точка на жертвите, както и на много извършители или съучастници в престъпленията от Втората световна война. Музеят достига до широка аудитория (включително, но не само, учители, държавни служители, военни ръководители, учени и младежи), за да им предаде много от уроците на Холокоста по начини, които водят до размисъл върху това как антисемитизмът и другите форми на омраза захранват генезиса на Холокоста, как комбинация от условия правят възможно масовото насилие и геноцид и как днешните хора и политиките могат да предотвратят подобни катастрофи.

Повече на: <https://www.ushmm.org/>

Запознването с Холокоста изостря чувствителността на учениците към опасностите от стереотипи и предразсъдъци и им показва възможните последици от антисемитизма. То подчертава и трудните морални въпроси и последици от решенията, взети от хората, сблъскали се с дискриминация, преследване или война. Обучението на учениците за това конкретно събитие от миналото може дори да ги насърчи да говорят и да преодолеят безразличието в ситуации, в които днес евреите и други групи са обект на дискриминация. Преподавателите могат да помолят учениците да изследват миналата и настоящата антисемитска пропаганда, за да хвърлят мост между миналото и настоящето. Те трябва да имат предвид, че обучението за Холокоста не може да гарантира предотвратяване на съвременния антисемитизъм, основан на различни идеологически предположения и проявяващ се в различен контекст.

Обучението на учениците за Холокоста допринася за затвърждаването на принципите на правата на човека

Обучението за Холокоста е изключително уместно в контекста на усилията за насърчаване и поддържане на правата на човека като цяло. Например, преподаването и изучаването на Холокоста:

- ☞ показва колко крехки са всички общества и институции, които трябва да защитават сигурността и правата на всички и как тези институции могат да бъдат обърнати срещу част от обществото;
- ☞ подчертава аспекти на човешкото поведение, които засягат всички общества, като податливостта към намиране на изкупителна жертва и ролята на страха, натиска на връстниците, алчността и омразата в социалните и политическите отношения;
- ☞ показва опасността от предразсъдъци, дискриминация и дехуманизация;
- ☞ стимулира задълбочен размисъл за силата на екстремистките идеологии, пропагандата и речта на омразата; и
- ☞ привлича вниманието към международните институции и норми, въведени в отговор на престъпленията, извършени през Втората световна война⁶⁸

Недопускане отричането на Холокоста и вторичния антисемитизъм

Отричащите на Холокоста сеят пропаганда по целия свят. Преподавателите трябва да се справят с този проблем в практиката си. Ефективното образование за Холокоста трябва да даде възможност на учениците да открият и отхвърлят послания за отричане и изкривяване на исторически факти. Учителите трябва да обсъдят мотивите за Холокоста като пропаганден инструмент.

Това е от съществено значение, тъй като отрицателите на Холокоста разпространяват неверни данни и информация, които могат да изглеждат разумни за неинформирания читател. Важно е както преподавателите, така и учениците да придобият умения, които им позволяват да формулират кратки отговори и да опровергават отричащите твърдения, когато се сблъскат с тях.

Вторичният антисемитизъм обикновено се счита за реакция спрямо чувство за вина, която поставя под въпрос усещането за положителна национална идентичност. Изследванията сочат, че в много случаи може да се окаже контрапродуктивно да се подчертава страданието на жертвата в опит да се предизвика съчувствие и да се намалят предразсъдъците.⁶⁹ Учителите могат да помогнат да се сведе до минимум рискът от вторичен антисемитизъм, като преподават за Холокоста без обвинения и насърчават учащите да се борят активно със съвременния антисемитизъм.

68 Подробни обучителни цели за изучаване на Холокоста се съдържат в „Обучение за Холокоста и превенция на геноцида“.

69 R. Imhoff and R. Banse, “Ongoing Victim Suffering Increases Prejudice: The Case of Secondary Anti-Semitism”, *Psychological Science*, Vol. 20, No. 12, 2009, pp. 1443-1447.

Добра практика: Австрия

В Австрия програмата за учители и обучаеми [erinnern.at](http://www.erinnern.at) на тема „Националсоциализъм и Холокост: памет и настояще“ е създала образователни ресурси за справяне със съвременния антисемитизъм в Австрия. Един добър пример е брошурата „Всеки човек е човешко същество: расизъм, антисемитизъм и какво ли не още...“. Чрез тази програма младите австрийци с различен социокултурен произход участват активно в семинари, а техният опит и изказвания са част от учебния материал, включително опита им с антисемитизма.

Повече на: http://www.erinnern.at/bundeslaender/oesterreich/lernmaterial-unterricht/antisemitismus/ein-mensch-ist-ein-mensch/13_layout_erinnern_endkorrektur_english_pdf

4.1.3. Обучение на ученици за антисемитизма в контекста на преподаването на съвременната история

Курсове по история, които упоменават политически ситуации, включително в Близкия изток, могат да предизвикат горещи дискусии. Такива дискусии може да не са абстрактни за отделни или за повечето ученици в дадена класна стая. В този контекст е полезно да се имат предвид няколко принципа:⁷⁰

- **Преодоляване на предразсъдъци спрямо групи:** Преподавателите обясняват, че всеки трябва да носи отговорност за действията си, а не търсенето на отговорност от индивиди за предполагаемите действия на група хора, с които те споделят общи характеристики (като религия), е форма на предразсъдък.
- **Насърчаване на учениците да разгледат различни гледни точки:** Преподавателите могат да изложат ситуации, които дават възможност на учениците да обсъдят различни гледни точки за конкретен случай или конфликт. Така те ще могат да оценят различни аспекти на дадено събитие и да придобият по-пълна представа за политическа ситуация, преди да формират собствено мнение.⁷¹
- **Комплексен анализ:** При разглеждане на различни гледни точки и описания чрез задълбочено проучване на историята, учителите могат да изискат от учениците да определят различни аспекти на дадена текуща ситуация, не само политическа и да ги изброят на дъската.
- **Разпознаване на недемократични подходи и такива, диктувани от предразсъдъци:** Преподавателите могат да насочат учениците да разгледат конкретни социални медии, като работят по двойки или по групи и да

⁷⁰ Принципет са взети от „Справяне с антисемитизма: Как и защо? Ръководство за учители“, виж бел. под линия.

⁷¹ Учителите могат да се вдъхновят от положителни примери за лични приятелства между лица от противостоящи си общности в израелско-палестинския конфликт. Виж Глава 6 (Амал и Оделия) в „Обучителни материали за борба с антисемитизма – Част 2“ Антисемитизъм: борба без край?, издание на БДИПЧ Къщата на Ане Франк: <https://www.osce.org/БДИПЧ/24568?download=true>.

разсъждават по спорни въпроси, за да сравнят дебатите около ситуацията в Близкия изток и да открият антисемитски или други стереотипи.

- **Неутрализиране на изкривени образи:** Преподавателите могат да неутрализират предубедени или изкривени представи и да насочат учениците да анализират медийни източници и да претеглят доказателства за валидността на съдържанието им. Учениците могат да подберат два различни медийни източника, за да сравнят и противопоставят начините, чрез които те са избрали да отразят положението в Близкия изток.

4.1.4. Борба с антисемитизма чрез медийна и информационна грамотност

Антисемитизмът се разпространява чрез всякакви медийни формати и се основава на форми на социализация, вече вградени в процесите на обмен на информация и комуникация, които все по-често се осъществяват чрез технологични платформи, медии, социални медии и други учебни среди.⁷² Медийната и информационна грамотност (МИГ) представлява набор от компетентности, който дава възможност на хората разумно да търсят, разглеждат, анализират критично и използват или допълват информация и медийно съдържание.⁷³ Следователно, преподавателите трябва да напътстват учениците да развиват умения за медийна и информационна грамотност, което ще им позволи да определят и отхвърлят антисемитски представи, екстремистки твърдения и теории на конспирацията или пък призови за отричане на демократичните ценности. Важно е обучаемите да могат да отличат тези елементи като такива, дори на фона на емоционална образност или препратка към страдание. Медийната и информационна грамотност помага да се развият уменията за критично мислене на учениците и устойчивост към привлекателността на опростените обяснения, предоставени от конспиративни теории и екстремистка пропаганда.⁷⁴

Добра практика: Обединеното кралство

Под заглавие „Екстремен диалог“ Институтът за стратегически диалог (ISD) създаде поредица от интерактивни образователни ресурси и видеоклипове, за да се противопостави чрез положителни образи и описания на екстремистката пропаганда, достъпна в интернет и социалните медийни платформи. Включени са разкази на истински хора, чийто живот е бил силно повлиян от екстремистката пропаганда. Ресурсите имат за цел да изградят умения за критично мислене и медийна грамотност, за да засилят в крайна сметка нетърпимостта срещу насилствени екстремистки описания, включително тези, които се основават на антисемитски стереотипи.

Повече на: <http://extremedialogue.org/about>

72 Адаптирано от А Гризъл в „Годишник за медийна и информационна грамотност, 2016 г.: „Медийна и информационна грамотност: Укрепване на човешките права, борба с радикализацията и екстремизма (Париж: ЮНЕСКО, 2016 г.).

73 Повече за медийната и информационната грамотност – в съответната програма на ЮНЕСКО: <https://en.unesco.org/themes/media-and-information-literacy>.

74 „Борба с насилствения екстремизъм чрез образование“: Ръководство за автори на политики“, виж бел. под линия 48.

ЮНЕСКО предлага общ подход към МИГ в училището и извън него в различни среди, за да се подпомогне реализирането на правата на човека, критичното мислене и позитивната гражданска ангажираност в съвременния контекст.

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

ПЕТ ПРАВИЛА

ЗА МЕДИЙНА И ИНФОРМАЦИОННА ГРАМОТНОСТ (МИГ)

ТРЕТО ПРАВИЛО

Информацията, знанията и съобщенията не винаги са неутрални или лишени от ценности. Всяка концептуализация, използване и прилагане на МИГ трябва да направи тази истина прозрачна и разбираема за всички граждани.

ВТОРО ПРАВИЛО

Всички граждани са създатели на информация/знания и носят послание. Те трябва да бъдат упълномощени да имат достъп до нова информация/знания и да се изразяват. МИГ е за всички – еднаква за жените и мъжете - и обединява правата на човека.

ЧЕТВЪРТО ПРАВИЛО

Всеки гражданин иска да научава и разбира нова информация, знания и послания, както и да комуникира, дори и да не знае за това, да признава или изразява това. Правата му обаче не трябва никога да бъдат нарушавани.

ПЪРВО ПРАВИЛО

Информацията, комуникацията, библиотеките, медиите, технологиите, интернет, както и други форми на доставка на информация се използват за критична гражданска ангажираност и устойчиво развитие. Те са равнопоставени и никой не е по-подходящ от другия или би трябвало да бъде третиран като такъв.

ПЕТО ПРАВИЛО

Медийната и информационна грамотност не се придобива наведнъж. Това е жив и динамичен опит и процес. Той е пълен, когато включва знания, умения и нагласи, когато обхваща достъп, оценка, използване, създаване и комуникация на информационно, медийно и технологично съдържание.

Елтон Гризл и Ягтар Сингх

Източник: <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/media-development/media-literacy/five-laws-of-mil/>. А Гризъл и Дж. Синг. в *UNESCO Media and Information Literacy Yearbook 2016 Media and Information Literacy: Reinforcing Human Rights, Countering Radicalization and Extremism*.

В този контекст, „МИГ: Учебен план за учители“ на ЮНЕСКО предоставя конкретни насоки, дейности и инструменти, с помощта на които учителите и учениците да „придобиват или разширяват своите знания и разбиране на информация, медии и технологии и развиват умения за демократичен дебат и социално участие. С този набор от умения те ще могат да оценяват медийни текстове и източници на информация и да създават собствени медии и информация.⁷⁵

⁷⁵ „МИГ: Учебен план за учители“ (Париж: ЮНЕСКО, 2011 г., <http://unesdoc.unesco.org/images/0019/001929/192971e.pdf>).

Добра практика: Естония

„В учебните програми в Естония е въведен компонент за медийна грамотност в рамките на модула за дигитална компетентност. Това е нов модел за оценка на цифровите умения. Той включва компонент за управление на информацията, критично мислене и медийна грамотност, както и комуникация и активно гражданство. Предоставя и рамка, с помощта на която учителите оценяват доколко учениците са придобили съответните знания.

Повече на: www.hm.ee/sites/default/files/digipadevuse_hindamismudel.pdf

Освен това, ръководството на ЮНЕСКО „Противодействие на речта на омразата“ съветва учителите да изграждат медийната и информационна грамотност на учениците, за да могат да отговарят на речта на омразата, като ги информират и насочват как да анализират и да реагират на словото на омразата чрез положителни послания:⁷⁶

Информация	Анализ	Действие
<ul style="list-style-type: none"> • Подробно запознаване с речта на омразата и нейните последици • Предоставяне и разпространение на информация • Информирание относно приложимата правна рамка	<ul style="list-style-type: none"> • Установяване и оценка на речта на омразата • Анализ на общи причини и основни предположения и предразсъдъци • Разпознаване на поведение, основано на предразсъдъци	<ul style="list-style-type: none"> • Реакция спрямо речта на омразата • Писане срещу речта на омразата • Промяна на дискурса на речта на омразата • Мониторинг на медиите • Докладване и разобличаване на речта на омразата • Помогнете за свеждане до минимум на обхвата ѝ, като не я споделяте и не я публикувате

Добра практика: Съвет на Европа

Движението „Без реч на омразата“ е младежка кампания на Съвета на Европа за правата на човека в интернет пространството, която има за цел да ограничи приемливостта на речта на омразата и да развие онлайн младежкото участие и гражданството, включително в процесите на управление на интернет.

Движението е организирано обучения за блогъри и млади активисти, където те могат да обсъдят в приятелска среда част от опита си с речта на омразата онлайн и да споделят най-добрите практики за борба с нея.

Повече на: <https://www.nohatespeechmovement.org>

76 „Противодействие на речта на омразата онлайн“ (Париж: ЮНЕСКО, 2015 Г): <http://unesdoc.unesco.org/imag-es/0023/002332/233231e.pdf>.

Антисемитизмът в интернет и социалните медии може да се разглежда в образователните мрежи чрез развиване на медийни и информационни компетентности в комбинация например с межкултурни такива:

- Повишаване на осведомеността за присъствието, заплахата и опасностите от онлайн антисемитизма и как той се прехвърля в реалната физическа среда;
- Насочване на учениците към разбирането, че имат дял в информационния, медийния и технологичния пейзаж и че могат да влияят на промените;
- Насочване на учениците как да използват интернет за положителни социални действия, включително за присъединяване към групи, които се застъпват за толерантност и уважение към евреите и други хора или култури;
- Разглеждане на подбор от културни представи в различни медийни и информационни източници, като например представяния на историята и анализ на думите и образите, които се използват или пропускат, и социокултурния контекст на медийното съдържание;
- Разясняване на възможните реакции спрямо антисемитски прояви онлайн, налични варианти за предприемане на действия и как да се прецени най-подходящия начин на действие, включително разграничаване;
- Обсъждане как потребителите могат да бъдат манипулирани от емоционално-моралното съдържание на съобщенията в социалните медии;
- Напътстване на учениците в изграждането на набор от умения как да преценяват доказателствата и да се ориентират коя информация е достоверна въз основа на проверими теории или обективната логика;
- Изграждане на умения у учениците за писане на коментари и информация и „качване“ на съобщения в медиите, което им предоставя възможност по-активно да отхвърлят антисемитизма и други форми на омраза;
- Оценяване на безопасното използване на интернет от учениците за разбиране и справяне с липсата на умения и знания; и
- Разясняване и обсъждане на разбираем за учениците език на законовата рамка, средствата за правна защита и механизми за подаване на сигнали по интернет.

Политиките за постигане на устойчива среда за учене, която да стимулира критично и аналитично мислене и използване на медийна и информационна грамотност, за да се създаде взаимно уважение и диалог, не могат да се разработват във вакуум. Насоките за политиката и стратегията за медийна и информационна грамотност на ЮНЕСКО препоръчват партньорства между министерствата и обвързване на медийната и информационна грамотност

със съответните публични политики като образование, информационни и комуникационни технологии (ИКТ), достъп до информация и медиите.⁷⁷

Добра практика: ЮНЕСКО

Социалната иновация на ЮНЕСКО MIL CLICKS се стреми към толерантност и взаимно уважение в контекста на социалното обучение. MIL CLICKS е съкращение за медийна и информационна грамотност: критично мислене, креативност, грамотност, межкултурност, гражданство, знания и устойчивост. Тя приема, че хората могат да използват информация, социални медиите и технологии за добро или лошо. Трябва обаче да се насочат повече ресурси, за да се образоват гражданите относно положителните аспекти на информацията, медиите и технологиите и как да се възползват от тези възможности. MIL CLICKS дава възможност на хората, особено на младите, да придобият умения за медийна и информационна грамотност, заедно с други социални компетенции, при нормалното им ежедневно използване на интернет и социалните медиите. Инициативата дава възможност за обучение между връстници чрез сърфиране, игра, свързване, споделяне и социализиране.

Повече на: <https://en.unesco.org/milclicks>

4.2. Начини на прилагане

4.2.1. Общочилищен подход

Разглеждането на антисемитизма чрез образование може да изисква подходи, обхващащи широк спектър от дейности, включващи училищния персонал на всички нива, съображения, свързани с училищните политики и качеството и съдържанието на учебните програми и преподаването. Подобен холистичен подход за създаване на училище, в което човешките права са в основата на институционалната етика, трябва да обхване всички нива в образователната институция. Международното бюро на ЮНЕСКО по образованието определя това като дейности, които „включват справяне с нуждите на учащите се, персонала и широката общност, не само в рамките на учебната програма, но и в цялата училищна и учебна среда“.⁷⁸ Един цялокупен подход би представлявал сплотени, колективни и съвместни действия в и от училищната общност за стратегическо подобряване на ученето, поведението и благосъстоянието на учениците, както и условията, които ги подкрепят. Целите на равенството между половете и равенството изобщо трябва да заемат основно място в рамките на такъв подход. Подобни подходи могат да се препоръчат във всеки контекст, но биха се оказали особено уместни в области, в които нетърпимостта и дискриминацията са засегнали дълбоко живота на учащите се. Училище, което избира такива

⁷⁷ Виж „Ръководство на ЮНЕСКО за медийна и информационна грамотност стратегически насоки“, Париж: ЮНЕСКО, 2013 г.): <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/resources/publications-and-communication-materials/publications/full-list/media-and-information-literacy-policy-and-strategy-guidelines/>.

⁷⁸ Виж „Терминологичен речник за учебна програма“, сайт на Международното бюро на ЮНЕСКО за образование: <http://www.ibe.unesco.org/en/glossary-curriculum-terminology>.

подходи, вече не изучава правата на човека просто като тема в класната стая, а създава среда, в която всеки разбира, цени, уважава и живее с човешките права, среда, в която учениците прилагат критични умения за мислене и гражданска ангажираност чрез реалния опит на ниво училище и място за живеене и където приемливите норми на поведение са ясни и спазвани. Следните четири ключови области трябва да се имат предвид при разработване на план за действие за цялостен училищен подход към образованието по правата на човека:

- Управление и участие;
- Отношения между училище и общност;
- Учебна програма; и
- Извънкласни дейности и училищна среда.⁷⁹

Например, за допълнително укрепване на цялостния училищен подход с акцент върху антисемитизма училищата могат да използват междудисциплинарния метод, който включва съзнателно усилие за прилагане на знания, принципи и/или ценности към повече от една учебна дисциплина едновременно. Характеризира се с чувствителност към и синтез на знания, умения и разбиране на различни житейски ситуации.⁸⁰

Добра практика: Германия

„Училища без расизъм - училища със смелост“ е най-голямата училищна мрежа в Германия, с над 2 500 членове. Училищата, които са част от мрежата, се задължават да ангажират ученици и учители в противопоставянето на всяка форма на дискриминация, тормоз и насилие, насочено към групи, създавайки училищен климат, който е отворен, толерантен и приобщаващ. За да станат част от мрежата, 70 на сто от учениците и учителите в училището трябва да подпишат заявление, в което обещават да поемат отговорност за активен принос към училищен климат, свободен от дискриминация и насилие, за насърчаване на свързани ценности чрез ежедневната им училищна дейност и редовно да провеждат и участват в дейности, които допринасят за противопоставяне на различни форми на групово насочено насилие и дискриминация, включително антисемитизъм.

Повече на: <http://www.schule-ohne-rassismus.org/startseite>

⁷⁹ Предлаганият подход се основава на „Общоучилищен подход към обучението за правата на човека“, Амнести интернешънъл- Р. Ирландия, стр. 1-10: www.amnesty.ie/wp-content/uploads/2016/08/Whole-School-Approach-to-HRE-Booklet.pdf.

⁸⁰ Дефиницията е взета от „Интердисциплинарно обучение 5: Дефиниции“, уебсайт на Джонатан Савидж в подкрепа на иновациите в образованието: www.jsavage.org.uk/research/cross-curricular-teaching-and-learning-5-definitions/.

За да създаде здрава основа на цялостен подход към правата на човека, училищната общност може да започне със:

- **Създаване на конструктивна среда:** Учителите и учениците изграждат атмосфера, в която всички учащи се, момчета и момичета, се чувстват сигурни да обсъждат открито чувствителни въпроси и такива, касаещи зачитането на човешките права, включително свободата на религия или убеждения и свободата на мнение и изразяване. Основните правила, които позволяват честна, уважителна дискусия, се разработват с участието на учениците.
- **Създаване на кодекси за поведение:** Кодексите за поведение разглеждат равенството и недопускането на дискриминация включително такава въз основа на пол и срещу еврейските студенти и други малцинства.
- **Възможности за участие на учениците в управлението:** Механизмите за участие на учениците, включително училищните съвети, дават възможност за включване и преподаване на демократичните принципи; затова и те трябва да следват кодекс на поведение, който изключва дискриминацията или предубедените изрази въз основа на защитени характеристики като религия или убеждения, раса, етническа принадлежност и пол.
- **Подобряване на връзките между дома и училището:** Ясната и честа двупосочна комуникация между училището и родителите помага да се обясни, разшири и изгради солидна и по-устойчива основа за антидискриминационни дейности в училището.

4.2.2. Обучение на учители

Потребност

Повечето академични програми за обучение на учители по света не включват предмети като права на човека и антисемитизъм. Необходимо е на учителите да се предоставят възможности за професионално развитие и запознаване с въпросите на правата на човека и методиките за тяхното преподаване. Това допринася за изграждане на училищна среда на познаване на човешките права и на училищна общност, основаваща се на взаимно уважение. Професионалните семинари насочват учителите към разбиране на сложни теми, свързани с правата на човека като антисемитизма, а също така предоставят необходимите им педагогически инструменти за обучението на учениците.

Основи на правата на човека

Основополагащата учебна програма за обучение по правата на човека за преподаватели трябва да включва следните елементи:⁸¹

- а) Цели на обучението, които обхващат знания, умения, нагласи и поведение по отношение на правата на човека и образованието за правата на човека;

81 Върховен комисариат на ООН по правата на човека, *Human Rights Training: A Manual on Human Rights Training Methodology* (New York and Geneva: United Nations, 2000): <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/training6en.pdf>.

- б) Принципи и стандарти за правата на човека, както и механизми за защита, съществуващи и извън общностите на преподавателите;
- в) Права и принос на преподавателите и обучаващите се за адресиране на правата на човека в общността, в която живеят, включително въпросите на сигурността;
- г) Принципите за образователните дейности по правата на човека, изложени по-горе;
- д) Подходяща методология за преподаване на правата на човека, ориентирана към участието, обучението, опита и действията и която отчита културните аспекти;
- е) Социални и лидерски умения за преподаватели, които са демократични и съответстват на принципите на правата на човека;
- ж) Информация за съществуващи ресурси за преподаване и обучение в областта на правата на човека, включително информационни и комуникационни технологии, за изграждане на капацитет за преглед и избор между тях, както и за разработване на нови ресурси; и
- з) Редовна и мотивираща оценка на обучаемите, както формална, така и неформална.

Откриване на възможности

Използвайки тази рамка, образователните министерства следва също да предоставят възможности за професионално развитие преди постъпването на работа и в рамките на работните задължения, които да бъдат съсредоточени конкретно върху антисемитизма в контекста на правата на човека, като например:

- Провеждане на семинари за осигуряване на базирани на научни изследвания ресурси за обучение по антисемитизъм;
- Разработване или адаптиране на учебни програми за обучение на учители, които включват правата на човека и се занимават с антисемитизма;
- Разпространяване на дигитални пакети за продължаващо обучение за професионално развитие в училищата; и
- Изграждане на система за постоянна подкрепа на учители, включително ангажираност на общността за улесняване на обмена на информация.⁸² Тази мрежа и обучението ще подготвят учителите да се справят с евентуални прояви на антисемитски предразсъдъци и инциденти, които могат да възникнат в класната стая, по начин, който ще стимулира по-голямо зачитане на човешките права от учениците.

---

82 Пак там.

Добра практика: Норвегия

„Програмата за демократична подготовка срещу расизма, антисемитизма и недемократичните нагласи“ (Dembra) осигурява обучение на училищни директори и учители за изграждане на демократична готовност за действие срещу расизма и антисемитизма в училищата. Програмата помага на участниците да определят предизвикателства, характерни за училищната им среда и ги подкрепя в процеса на справяне с тези предизвикателства чрез целеви семинари, обучения и онлайн ръководство.

Започнала като пилотен проект в Осло през 2011 г., програмата е разширена към други региони в страната. След външно оценяване, проведено през 2016 г., преподавателските ресурси на програмата са преразгледани от Норвежката дирекция за образование и обучение в сътрудничество с Центъра за изследвания на Холокоста и религиозните малцинства и Европейския център в Вергеланд.

Повече на: [http://www.theewc.org/Content/What-we-do/Completed- projects/ Dembra](http://www.theewc.org/Content/What-we-do/Completed-projects/Dembra)

4.2.3. Учебни програми, учебници и учебни материали

Наскоро Европейският парламент насърчи своите държави членки да „обмислят преразглеждането на учебниците и учебните помагала за да се гарантира, че еврейската история и съвременният еврейски живот се представят изчерпателно и балансирано и се избягват всички форми на антисемитизъм“.⁸³ Това се постига най-добре заедно с учебни програми и други учебни материали. Учебните програми и учебниците трябва да отразяват едни и същи ключови принципи, обсъждани в следните насоки: права на човека, критично мислене и допълване.

83 Резолюция на ЕП за борба с антисемитизма, виж бел. под линия 17.

Препоръки за автори на учебници и на учебни програми⁸⁴

- ✎ Обучението за справяне с антисемитизма и по еврейска култура и история трябва да присъства в официалната политика на държавата или на образователното министерство като задължителна или препоръчителна тема, която ясно подкрепя глобалното гражданско образование и образованието по правата на човека. В допълнение към упоменаването на тези теми, авторите на учебници и учебни полагала трябва да предоставят обосновка за преподаване на концепциите и съдържание, което да допринесе за осигуряване на целевите резултати и постижения от изучаването на съответната дисциплина.
- ✎ Преподавателите трябва да следят за за стереотипи, погрешни представления и предубеждения, които биха обидили или заклеили еврейски или други ученици. Авторите на учебниците, учителите и създателите на учебни програми трябва да използват приобщаващ език, който избягва обобщения за практиките, които противопоставят една група срещу друга. Трябва да се избягват стереотипите, полово оцветени и почиващи на предразсъдъци термини. Преподавателите трябва да са наясно как евентуални пропуски или подвеждащи примери въздействат върху възприятията на обучаемите. Ако учебната програма изисква включване на антисемитски исторически фигури, антисемитските им убеждения трябва да бъдат разпознати като недостатък, а същевременно следва да се признаят положителните им постижения.
- ✎ Предоставянето на обективна и балансирана информация за еврейската история и култура е от първостепенно значение. Това може да се направи във специализирани курсове и уроци. Важно е обаче тези уроци да бъдат интегрирани в по-широкия учебен план. Курсовете по световна или национална история например могат да включват уроци за отрязъци от историята на евреите, социалните им условия и култура както в рамките на конкретна страна, така и в световен мащаб, за да се преодолеят стереотипите и да се подчертае както общото, така и различното.
- ✎ Учебниците трябва да използват различни гледни точки при представяне на исторически събития, личности, развития, култури и общества и да изследват юдаизма като межкултурен и вътрешно разнообразен феномен, в резултат на взаимодействието му с други културни практики и ценности.
- ✎ От съществено значение е да има открит и съвместен диалог между политици, автори на учебници, директори на училища и преподаватели, за да се гарантира качеството на обучението за справяне с антисемитизма на ниво учебни програми, учебници и работа в клас.

⁸⁴ Общи препоръка за преразглеждане на учебниците - в *Making textbook content inclusive: A focus on religion, gender, and culture*. (Париж: ЮНЕСКО, 2017 г.: <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002473/247337e.pdf>).

Добра практика: Германия

Комисията за разпространение на немско-еврейска история към Института „Лео-Бек“ издаде насоки за включване на еврейската история в учебните часове. Предназначени за автори на учебници и учебни програми и за обучители на учители, насоките насърчават уроци, които разглеждат немско-еврейската история като неделима част от историята на Германия. Насоките конкретно препоръчват преподаването на многообразието на немско-еврейските общности и приноса им към германското общество, като допълнение на уроците за Холокоста.

Повече на: http://www.juedischesmuseum.de/fileadmin/user_upload/uploadsJM/PDF/Museumsp%C3%A4dagogik/orientierungshilfe.pdf

За да оценят начина, по който немските учебници подхождат към темата за антисемитизма, Институтът „Георг Екерт“ и Центърът „Ане Франк“ в Берлин проведоха проучване на учебниците по немски език през 2016 г. Проучването разкри, че антисемитизмът обикновено се споменава в един и същи исторически контекст: преследването на евреите в средновековието, амбивалентността по време на Просвещението, еманципацията и дискриминацията на евреите през XIX век и националсоциалистическата идеология и режим.

Повече на: http://repository.gei.de/bitstream/handle/11428/218/ED9_Pingel_Antisemitismus.pdf?sequence=1&isAllowed=y

В допълнение към споменатото, когато представят многообразието и сложността на еврейския опит и изследват въпроса за антисемитизма, авторите на учебни програми и учебници трябва да са наясно, че:

- обучението за модели стереотипи служи като основа за по-специфични стереотипи;
- в рамките на еврейския свят съществува и винаги е съществувало голямо разнообразие и сложни вътрешни дебати;
- сред хората от еврейски произход имат множество различни нагласи към религиозната вяра и практики, както и при хората с различни традиции; евреите и хората с различен произход имат много общо в зависимост от социоикономическия, географския или друг контекст;
- историята на евреите трябва да се интегрира като част от местната, национална или международна история, изучавана в училище;
- много еврейски личности имат съществен принос през вековете към науката и технологиите, изкуствата и архитектурата, правото, етиката и философията, но изучаването на еврейската история не може да се ограничи до такива изключителни личности;
- преподаването на юдаизма само като част от религиозното образование не обхваща необходимото обучение за еврейската история или антисемитизма;

- Хората, принадлежащи към различни религиозни или културни общности, включително евреи, са имали положително влияние един спрямо други в по-малка или по-голяма степен въздействия по отношение един на друг в рамките на различни местни, национални или международни общности и често работят и живеят заедно в тясно сътрудничество и партньорство;
- запознаването с теориите на конспирацията е важно както за разбиране на антисемитизма, така и за предотвратяване на екстремизма; и
- обучението за Холокоста е важно, но не запълва необходимостта от обучение за антисемитизма като по-широко явление;

Добра практика: Нидерландия

Къщата на Ане Франк в Амстердам и „Бюрото за демократични институции и права на човека“ на ОССЕ разработиха учебни материали за борба с антисемитизма, които се занимават с редица аспекти на това явление. Материалите обхващат различни елементи на антисемитизма: Част 1 разглежда специфичната национална, както и по-широката европейска история на антисемитизма; Част 2 разглежда съвременните прояви на антисемитизъм в дадена страна и в цяла Европа; Част 3 поставя антисемитизма в контекста на общи въпроси като предразсъдъци, расизъм, ксенофобия и други форми на нетърпимост. Материалите са допълнени с изчерпателно ръководство за учители.

Впоследствие националните експерти от други 14 държави, участващи в ОССЕ, създадоха конкретно предназначени за съответната страна версии, съобразени с местния контекст и история на всяка от тях, които бяха разпространени в училища, предоставени на преподаватели, организации на гражданското общество и библиотеки, наред със специализирано обучение.

Повече на: <https://www.osce.org/ODIHR/120546>

През 2017 г. Къщата на Ане Франк стартира “Покъртителни истории” - онлайн набор от инструменти за преподаватели, предлаган на шест езика, който стимулира учащите от 14 до 17 години да мислят критично за многообразието и дискриминацията и да разсъждават върху собствената си позиция и избор по тези въпроси. Материалите включват готови за употреба учебни пътеки с множество слоеве информация, задания и житейски истории. В кратки клипове младите хора споделят положителен опит, но също и този на изключване, дискриминация и престъпления от омраза, от които един учител може да започне безпристрастен анализ в класната стая на много теми, свързани с дискриминацията.

Повече на: <https://www.storiesthatmove.org/en/home/>

4.2.4. Музеи, библиотеки и мемориали

Това, което учениците научават извън училище, е също толкова важно, колкото и официалната им учебна програма. Музейни изложби, библиотеки, културни събития, телевизия, сайтове за колективна памет и други източници ще

помогнат на учениците да попълнят пропуските, които училищата неизменно оставят.

Добра практика: Полша

През 2016 г. „Човечество в действие, Полша“ започна партньорство с Полската асоциация на библиотекарите и Полската програма за развитие на библиотеките, за създаване на структура за влияние извън основните градове, независимо от училищата и учителите. След провеждане на онлайн семинар за библиотекари, в рамките на който бяха разяснени различни подходи за обучение, базирани на интерактивната книга „Евреи за насърчаване на толерантността към многообразието в обществата, в които живеят“, над 100 библиотеки се регистрираха, за да получат копие от книгата и участваха в конкурс за най-добра снимка, аудио репортаж или анимация, отразяващи усилията по места за стимулиране на толерантността. Материалите бяха качени на уеб страницата на библиотеката и социалните медии. Бяха отличени петте най-добри публикации, като победителите получиха набор от нови справочници.

Повече на: http://www.biblioteki.org/webinaria/Nagranie_webinarium_prowadzajacego_do_konkursu_O_Zydach_i_Zydowkach.html

Музеите и мемориалите могат да бъдат особено важни пространства за учене, по-специално тези, които са разположени в исторически места на преследване. Те могат да осигурят въздействащо обучение, както и смислено пространство за възпоменание и размисъл.

Също така, освен основните си възпоменателни функции много мемориали, независимо дали са разположени на исторически места на преследване на евреи, поддържат и широк спектър от други дейности в областта на изследването и документирането, културата и застъпничеството и най-важно - образованието.⁸⁵

85 „Обучение за Холокоста и превенция на геноцида: ръководство за изготвяне на политики“, стр. 161 виж бел. под линия 68.

Добра практика: Руска федерация

Еврейският музей и Федералният научно-методически център за толерантност, психология и образование (Център за толерантност) на Руската федерация представя историята на Русия чрез примери за културата и ежедневието на евреите чрез панорамни кина, интерактивни екрани, аудио-визуални инсталации, фото и видео архиви, документи и интервюта.

Центърът за толерантност успешно реализира уникални образователни програми в повече от 60 града в цяла Русия, в които участват повече от един милион млади хора. Той беше отличен през 2016 г. за иновативните си и креативни методи за насърчаване на диалога, разбирането и съпричастността към „другия“ и получи наградата на ЮНЕСКО „Манджает Син“, с която се отличават дейности в научни, художествени, културни или комуникационни области, целящи да насърчават духа на толерантност и ненасилие. Центърът си партнира с мрежата на асоциираните училища на ЮНЕСКО (ASPnet) за провеждане на глобалния училищен конкурс за изкуство „Отваряне на сърцата и умовете за бежанците“.⁸⁶

Повече на: <https://www.jewish-museum.ru/en/>

Добра практика: Полша

Музеят по история на полските евреи „Полин“ спечели наградата „Европейски музей на годината“ от Европейския форум на музеите през 2016 г. Музеят разполага с образователен център, който работи с учители и млади хора, за да покаже значението на историята за разбиране на стойността на толерантността в съвременните общества, където хората ежедневно се сблъскват с различни култури и нагласи. Предлага разнообразни семинари, пешеходни турове, състезания и разговори със свидетели за училища, както и конференции и обучение за преподаватели. Разработил е и специална образователна програма за деца в болница, които не могат да дойдат в музея. Образователният център наскоро пусна виртуална платформа за обучение за еврейска Варшава, която включва лични истории, разказани от видни полски евреи и представители на по-младото поколение, като по този начин свързва миналото и настоящето и позволява на живите полски евреи да разказват собствената си история.

Повече на: <http://www.polin.pl/en>

Някои правителства подкрепиха еврейски културни фестивали, съвпадащи с подходящи поводи като Европейския ден на еврейската култура. Такива фестивали могат да представят богатството и разнообразието на еврейската култура чрез разнообразни културни дейности и изпълнения. Тъй като показват отличителната еврейска култура на всеки народ или регион, те предоставят важни образователни възможности и принос за работа срещу антисемитизма.

⁸⁶ Мрежа за асоциирани училища към ЮНЕСКО, виж: <https://aspnet.unesco.org/en-us/Pages/Virtual-exhibition---Opening-hearts-and-minds-to-refugees.aspx>.

Добра практика: Португалия

Judaica – Mostra de Cinema e Cultura е местен фестивал, който представя най-добрите филми и еврейската култура чрез литературни, музикални и гастрономически събития, панаир на книгата и местни и международни гости. От Лисабон се разпространява до Кашкайш, Каштелу де Виде, Белмонте и Каштелу Бранку, създавайки връзки с местни общности и чуждестранни туристи, които идват в Португалия, търсейки еврейското наследство на страната. След три години и въпреки оскъдния бюджет, Judaica получи емблемата EFFE, Europe For Festivals / Festivals For Europe, инициатива на Асоциацията на европейските фестивали, подкрепена от Европейската комисия и Европейския парламент, като признание за артистичния ѝ ангажимент, участието на общността и международни и глобални перспективи.

Колкото и да са полезни организиранията от училищата ученически посещения на културни институции, наложително е преподавателите да идентифицират всички предразсъдъци или стереотипи, с които класът може да се сблъска. Ако се определят такива, те могат да бъдат използвани като средство за преподаване, а учителят може да напътства учениците при анализирането на стереотипа или пристрастията и развенчаването им по време на пътуването или след това в класната стая. След пътуването учениците могат да изучат историческото значение на пристрастията, а преподавателят може да създаде проект, базиран на техните определения за предразсъдъците.

Пропускането на тази последна стъпка би имало отрицателни образователни последици.

4.2.5. Ролята на висшите учебни заведения

Висшите учебни заведения играят важна роля за справяне с антисемитизма чрез обучение и изследвания. От университетските курсове по антисемитизъм могат да се възползват голям брой млади хора. Необходими са също и допълнителни авторитетни количествени и качествени изследвания, свързани с много аспекти на съвременния антисемитизъм.

Институциите, които предоставят предкариерно обучение на учители, могат да помогнат за раздаване на подходящи стипендии и насърчаване на добрите практики на бъдещите учители. Освен това университетите могат да разработят ресурси за създаване на учебни програми, да издават указания за учителите и да участват в професионалното развитие и оценяване.

Лицата, отговорни за политиките в областта на средното образование, могат да стимулират положителни промени, като гарантират прилагането във висшите училища на подходящи академични програми в областта на антисемитизма за студенти и изследователи. Подобни програми могат да бъдат оформени като самостоятелни курсове или да са включени в рамките на по-широки дисциплини (като част от магистърски курсове и докторанти, академични семинари, стипендиантски програми, университетски постове, изследователски програми и др.).

Служителите в областта на образованието и правата на човека, включително националните институции за правата на човека, могат да насърчават изучаването на антисемитизма чрез лекции на гостуващи лектори по темата антисемитизъм и други общи въпроси, касаещи правата на човека или пречупени през призмата на конкретната изучавана специалност като право, политически науки, история, философия, социология, публична администрация, социална дейност, медицина или физическо възпитание.

Центровете за изследване на антисемитизма играят важна роля за развитие и разпространение на знания по тази тема, особено когато са допълнени с международни конференции, лекторати, факултативни обучения, специални лекции, следдипломни стипендии, гостуващи професори, серии от публични лекции и студентски награди.⁸⁷ Някои университети насърчават студентите да пишат дипломни работи за антисемитизма и правата на човека, като предлагат научни грантове или награди.

Добра практика: Обединеното кралство

Институтът „Пиърс“ за изследване на антисемитизма е създаден от „Фондация Пиърс“ през 2010 г. и е базиран в Брикбек, Лондонски университет, в Школата за социални науки, история и философия. Това е независим и приобщаващ център за иновативни изследвания и преподаване, който използва опита в изследването на мултикултурализма, етническата принадлежност, антисемитизма и расовата и религиозна нетърпимост в множество катедри (история, политика, социалнопсихологически изследвания, социална политика и образование, английски език и хуманитарни науки и право). Той подпомага обществените дебати и формулирането на публични политики. Институтът предлага сертификационни и бакалавърски курсове, курсове за следдипломна квалификация и възможности за следдипломни изследвания.

Повече на: <http://www.pearsinstitute.bbk.ac.uk/>

4.2.6. Партньорства с гражданското общество

Преподаватели от граждански организации и академични експерти могат да подкрепят образователните институции чрез предоставяне на експертно мнение относно равнището, проявите и въздействието на антисемитизма, както и за ефективни начини за борба с него.

⁸⁷ Списък на центрове за изследване на антисемитизма - в Приложение 1.

Добра практика: Белгия

„Да погледнем фактите!“ е инициатива на гражданското общество, координирана от „Еврейски принос за приобщаваща Европа“, който работи срещу престъпленията от омраза и езика на омразата. „Facing Facts“ е онлайн курс за езика на омразата, предназначен за възрастни, който предлага на професионалистите структурирано представяне на явлението и начините за справяне с него под формата на видео материали, динамични лекции, изследване на примери, свидетелства и въпросници. Курсът е разделен на три модула:

- ☞ Концепция за език на омразата: разпознаване на същността и въздействието му;
- ☞ Мониторинг на речта на омразата: проучване как мониторингът може да помогне за почистване на дигиталните „коридори“ и засилване на ролята на застъпниците.
- ☞ Противодействие на речта на омразата: разглежда възможните мерки за противодействие при конкретни ситуации.

Повече на: <https://www.facingfactsonline.eu/>

В сферата на образованието ефективните партньорства с гражданското общество и медиите могат да помогнат за борбата с предразсъдъците чрез развиване на съпричастност, критично мислене и межкултурни компетентности на студентите. Например, поканата на гост-лектори развива съпричастност чрез контакт и комуникация, а по-голямата съпричастност може да доведе до по-ниска толерантност към социалната несправедливост и дискриминация. Популяризирането на материята, свързана с антисемитизма, предразсъдъците и тормоза, с помощта на добре обучени представители на гражданското общество или членове на еврейската общност, може да подсили ефекта на други образователни дейности.

Добра практика: Унгария

Фондация „Хавер“ изпраща двойки млади еврейски доброволци в училищата, за да обсъдят въпроси, свързани с еврейската идентичност. „Хавер“ има образователни модули, адаптирани за подрастващи (на възраст от 14 до 18 години), студенти (19 до 25 години) и преподаватели, допълващи една по-широка образователна програма за борба с предразсъдъците, която се фокусира върху специфични съвременни културни, религиозни и социални въпроси, стоящи на дневен ред в страната.

Повече на: <http://haver.hu/english/>

ОССЕ подкрепя организации на гражданското общество за установяването на диалог и партньорства с образователни институции, но усилията на гражданските сдружения не могат да заменят отговорността на държавата. Признавайки проблема, правителствата демонстрират в образователен

контекст, че отговорността за борба с антисемитизма не се ограничава единствено до еврейските общности. Независимо от това, образователните лидери трябва да установят канали за комуникация с еврейските общности и експерти по темата, за да гарантират, че са подходящо консултирани по съответните инициативи, както и да осветлят държавните служители по специфични въпроси на общността и да създадат отворени канали за социална интеграция.⁸⁸

Добра практика: Сърбия

Националният клон на Европейската асоциация на преподавателите по история (EUROCLIO) и Асоциацията за социална история на Сърбия (UDI), която има повече от 500 активни членове и изпълнява програми за обмен в целия балкански регион, се обединиха с местната неправителствена организация Terraforming South, за да се гарантира включването на антисемитизма и Холокоста в Годишна програма на UDI за непрекъснато професионално развитие и в програмата за обучение на учители по история и други предмети. Учебният материал на Terraforming Ester.rs почива на илюстративни разкази за еврейския живот в предвоенна Сърбия и жертвите на Холокоста в концентрационния лагер в Саймище. Дигиталното копие на материала, което е в удобен за отпечатване формат, може да бъде изтеглено от интернет.

Повече на: <http://ester.rs/en/>

4.2.7. Неформално и професионално обучение

Работа с възрастни и професионалисти

Освен обучението на деца и ученици, изучаването на антисемитизма може (както всяка друга област, свързана с обучението по правата на човека) да даде ценни познания на хора от всички възрасти. Това е особено важно за професионалисти, които защитават обществото от социални опасности и играят съществена роля за осигуряване на подходящ достъп до права, като служители на правоприлагащите органи, членове на съдебната система, държавни служители, духовници, репортери, журналисти, социални или здравни работници и библиотекари. Изучаването на антисемитизма е важно и в рамките на програмите за професионално образование в области като комуникации и бизнес, тъй като всички учащи (не само тези, които преследват академична кариера) следва да са добре запознати със сложния социален контекст, в който живеят.

На тези потребности често се отговаря с програми за професионално развитие, които обикновено се създават заедно с музеи или мемориали, национални и други институции за правата на човека. Препоръчва се такива курсове за обучение да:⁸⁹

88 „Заключения от швейцарското Председателство на ОССЕ“, стр. 3; виж бел. под линия 26..

89 Препоръките са адаптирани от „Национални институции за човешките права: История, принципи, роли и отговорности“ (Ню Йорк и Женева: ООН, 2010), стр. 64 – 65: http://www.ohchr.org/Documents/Publications/PTS-4Rev1-NHRI_en.pdf.

- бъдат приспособени към нуждите на конкретната аудитория;
- запознават с общите стандарти за правата на човека, приложими към ежедневните задачи на обучаваните специалисти, с конкретни примери, свързани с антисемитизма и еврейската общност;
- използват обучители, привлечени от същата сфера като участниците;
- се разработват на базата на техники за обучение на възрастни и на обучители; и
- да бъдат правилно оценени и редовно ревизирани и актуализирани.

Би било уместно правителствата и висшите учебни заведения да разработят обучения, свързани с дейността на държавни служители, например лекари, медицински сестри, служители на реда, за да увеличат капацитета им за разбиране на специфичните особености на антисемитизма.⁹⁰ Някои програми постигат успех, като разглеждат конкретни примери и сценарии.

Добра практика: БДИПЧ към ОССЕ

В шест държави членки на ОССЕ, БДИПЧ проведе обучителната програма срещу престъпления от омраза за правоприлагащи органи (TANCLE), в рамките на която се преподават полицейски умения за определяне, разбиране и реагиране на престъпления от омраза и включва показатели за антисемитски пристрастия. Тя подобрява уменията на органите на реда за предотвратяване и реагиране на престъпления от омраза, взаимодействие с целеви общности и изграждане на обществена подкрепа, доверие и сътрудничество. БДИПЧ работи и с прокурори, като им предлага обучение по темата за престъпления от омраза (РАНСТ), подпомагайки ги да доказват тези престъпления в съда.

Обучение за правоприлагащи органи: <https://www.osce.org/ODIHR/tahcle>

Обучение на прокурори за престъпления от омраза: <https://www.osce.org/ODIHR/pahct>

Проактивна работа с младежта и общностите

Освен това усилията за превенция трябва да бъдат насочени и към младите хора чрез извънучилищни дейности, по-специално на местно ниво, които имат за цел да насърчават толерантност и ангажираност в социалния и политическия живот, както и критично мислене, самоанализ и устойчивост. Тук могат да се включат спортни и художествени образователни програми; информационни срещи в общността, семейството и с младежта; подкрепа за младежки групи и засилване на онлайн присъствието (електронно обучение, кампании в социалните медии и т.н.). Инициативите следва да обхващат както жени, така и мъже и да

90 „Разбиране на антисемитските престъпления от омраза и адресиране на въпросите по сигурността на еврейските общности: *Практическо ръководство*“, ор.(Варшава:ОССЕ/БДИПЧ, 2017 г.),стр.. 39: <http://www.osce.org/БДИПЧ/317166?download=true>.; Обучението на полицейски служители за ролята им за предотвратяване на насилствен екстремизъм и радикализация, водещи до тероризъм се разглежда в Ръководството на ОССЕ „Превенция на тероризма и справяне с насилствения екстремизъм и радикализацията, водещи до тероризъм: подход за полицейски действия в общността“, (Виена: ОССЕ, 2014 г.), стр. 104, 135-141, 180-186: <http://www.osce.org/atu/111438>.

положат особени усилия за ангажиране на приобщаващи и разнообразни мъжки ролеви модели за подражание, за да се противопоставят на стереотипите и емоционалната атрактивност на агресивната мъжка принадлежност, използвани за набиране и привличане на млади мъже като членове на екстремистки групи за омраза, включително тези с антисемитски убеждения.⁹¹

Този тип подходи най-напред изискват усилия, за да достигнат до семейства и общности с оглед показване и възприемане на разнообразието на местната среда, както и подчертаване на местните условия, в които могат да процъфтяват антисемитските идеологии. Второ, планираните дейности трябва да съответстват на конкретната среда, в която се осъществяват, и следователно да изискват активно ангажиране от страна на учителския състав, както и на общностни и младежки активисти или социални работници, по начин, съгласуван с политиките, осъществявани чрез образователната система. Трето, подобни програми трябва да са обект на подходящ мониторинг и оценка, за да може да се измери напредъкът във възприятията и поведението и да се отличат и възнаградят успешни инициативи.

Добра практика: Обединеното кралство

Чрез кампанията „Изграждане на мостове“ футболен клуб „Челси“ работи с деца и младежи от училища, с юноши от местни футболни отбори и с футболистите от старши мъжки и женски отбори, за да се насърчи равенството и да популяризира приемането на различията. За справяне с антисемитските обиди, от „Челси“ продуцираха „The Y-Word“, късометражен филм с участието на бившия полузащитник на „Челси“ Франк Лампард, в който се подчертава, че обидният и дискриминационен антиеврейски език е неприемлив. През 2018 г. клубът обяви нова дългосрочна инициатива за повишаване на осведомеността и обучението на играчи, персонал, фенове и широката общественост за антисемитизма във футбола. Отборът си партнира с Образователния тръст за Холокоста, Еврейския музей в Лондон, Фонда за сигурност на общността, „Кик ит аут“, Световния еврейски конгрес, Къщата на Ане Франк и „ГБ Макаби“, за да се повиши осведомеността за антисемитизма, въздействието му върху еврейската общност и обществото като цяло и да демонстрира, че клубът е отворен за всички. Отборът организира и ежегодно състезание за младежи за осъществяване на собствени антидискриминационни кампании и ангажименти, победителите от което имат възможност да посетят стадион „Стамфорд Бридж“, да се снимат на терена и да се срещнат с някои от играчите.

Повече на: <http://www.chelseafc.com/news/latest-news/2018/01/chelsea-to-launch-campaign-to-tackle-antisemitism.html>

91 Майкъл Кимъл, „Да се излекуваш от омразата. Как привлечени от идеите на екстремизма младежи се отказват от него.“ (Издавателство на Калифорнийския университет, 2018 г.), стр. 1-27.

5.

**СПРАВЯНЕ С ПРОЯВИ
НА АНТИСЕМИТИЗЪМ
В ОБРАЗОВАНИЕТО**

Борбата срещу антисемитизма посредством образование и обучението по антисемитизъм се съсредоточават върху това да предоставят на обучаемите знания, умения и компетенции, благодарение на които те да дават своя принос за граждането на култура, основана на човешките права и да се противопоставят на стереотипи и погрешни схващания, които могат да доведат до дискриминация и насилие срещу евреи. Освен това, авторите на политики трябва да се справят с антисемитизма *вътре в* образованието, т.е. прояви на враждебност към евреи в образователните среди. Този въпрос е предмет на последния раздел от настоящето ръководство.

5.1. Подходи за справяне с прояви на антисемитизъм в образователните среди

На антисемитизма в образователните среди може да се реагира активно или реактивно. Могат да се разработят активни мерки, като част от учебната програма или нейната административна и правна рамка, за да се предвидят и предотвратят антисемитски инциденти (например, както е описано в предишния раздел за общоучилищните подходи). Най-общо казано, ценностите на правата на човека, като се започне с принципа на недискриминация и се мине през свободата на изразяване и сдружение,⁹² трябва да проникнат в етоса на институцията. Необходимо е също да се осъзнае ролята на половите стереотипи за формиране на социалното взаимодействие. Учителите и администраторите трябва също да спазват принципите, които са призвани да въвеждат. Във всички училищни политики трябва да се включат твърди ангажменти за премахване на антисемитизма и други форми на дискриминация, наред с ангажиментите към други свободи, заложи в международното и националното законодателство.⁹³ Значението им за поведението на учениците и за политиките за недискриминация следва да се изясни, а учениците, семействата, широката общественост и други заинтересовани страни да бъдат подробно запознати с действащите политики.

Реактивните мерки са онези, които се предприемат след конкретна проява на антисемитизъм в класната стая, институцията, социалните медии или широката общественост.

5.1.1. Подходи за реакция при антисемитски прояви в началните и средни училища

И най-силните и активни мерки не могат да изкоренят напълно антисемитизма, но могат да ограничат честотата и сериозността на проявявания му. Установяването на правила и процедури за справяне с инциденти при възникване на такива и ще осигури солидна основа за преодоляване на отклоненията в поведението. Освен това те могат да осигурят здрава основа за справяне с онези прегрешения, които наистина се случват. Настоящият раздел предоставя на преподавателите насоки как да реагират при инциденти, които са

⁹² Членките на ОССЕ многократно са потвърдили ангажимента си към тези принципи. Виж „Документ от срещата в Копенхаген на Конференцията по човешкото измерение към ОССЕ“, 29 юни 1990 г., Копенхаген, Том II (9.1), (10), (10.1), (10.2), IV (32), (40), (40.1), (40.2), (40.3), (40.4), (40.5), (40.6).

⁹³ Например, ICCPR, чл. 19-22; виж бел. под линия 2.

неизбежни, като се има предвид, че характерът и тежестта на инцидентите може да бъде много различен и че най-подходящите мерки се предприемат, като се вземе предвид конкретната ситуация.

Първата стъпка е свидетелствата на пострадалите да бъдат приети насериозно, за да се избегне влошаване на ситуацията и предизвикване на вторична виктимизация. За улеснение е важно да се създадат прости, ефикасни и достъпни механизми за докладване, включително споделено разбиране на това какво се счита за антисемитизъм от страна на тези, които са в състояние да го отличат и съобщят за подобни инциденти, както и да се въведе ефективна система за докладване.

Сериозните мерки спрямо сигнали за прояви на антисемитизъм или на други подобни инциденти, произтичащи от омраза или пристрастие могат да включват следните добри практики:⁹⁴

Бърз отговор

- ✎ Предлагане на незабавна помощ. Реакциите спрямо инциденти, свързани с омраза и пристрастия трябва да са бързи и ефективни. Забавеният отговор може да влоши положението;
- ✎ Необходимата медицинска намеса се осъществява от медицински специалисти;
- ✎ Осигуряване на подкрепа от психолози и социални работници, чиито практики са съобразени с половата идентичност;
- ✎ Незабавен разговор със свидетелите при водене на ясни и изчерпателни бележки, докато спомените им са все още свежи;
- ✎ Събиране и адекватно съхраняване на всички налични доказателства; и
- ✎ Проблемът не бива да бъде оставен да се реши от само себе си, тъй като при липсата на адекватни мерки ситуацията може да се влоши.

94 Някои от препоръките са заимствани от „Превенция и отговор на престъпления от омраза: Ресурсен център за НПО в региона на ОССЕ“ (Варшава ОССЕ/БДИПЧ, 2009 г.), стр. 46-49: <http://www.osce.org/БДИПЧ/39821>; и „Насоки за преподаватели за справяне с нетолерантността и дискриминацията срещу мюсюлмани: Справяне с ислямophobiaта чрез обучение“ (Варшава: БДИПЧ, СЕ и ЮНЕСКО, 2011 г.): <http://www.osce.org/БДИПЧ/84495?download=true>.

Разяснение и насочване

- ✎ Разясняване на жертвите или свидетелите какво може и какво не може да направи педагогът;
- ✎ Попитайте жертвите или свидетелите дали искат да останат анонимни, и обяснете дали личните им данни ще бъдат разкрити, ако се пусне официална жалба;
- ✎ Познавайте се на съответните училищни политики (като разпоредби за борба с тормоза или дискриминацията) и санкциите или последиците от такива инциденти;
- ✎ Опишете всички приложими процедури, както вътрешни такива за подаване на жалби в рамките на училището, така и всички налични външни процедури за обработка на жалби (включително всички приложими давностни срокове или срокове за подаване на официални жалби); и
- ✎ Обяснете изчерпателно и откровено как жертвите и свидетелите могат да бъдат защитени срещу отмъщение след подаване на официална жалба или предоставяне на доказателства.

Чуйте и потвърдете

- ✎ Осигурете безопасно пространство, където жертвите или свидетелите ще се чувстват уверени, че не ги подслушват;
- ✎ Изслушайте внимателно ученика, като не забравяте, че подаването на сигнал за инцидент може да го разстрои и че инцидентът може да е подтикнат от предразсъдъци; и
- ✎ Зачитайте цялата получена информация, като не забравяте, че жертвите често се страхуват, че няма да им се повярва и може да не потърсят необходимата помощ, ако не им се обърне внимание.

Водене на подробни записки

- ✎ Не забравяйте да отбележите дали лицето, което съобщава за инцидента е жертва, очевидец или представя информация от втора или трета ръка, като за предпочитане използвате стандартен шаблон, разработен от училището; и
- ✎ Понякога е важно да се записват директни цитати от жертви или свидетели. Те могат да включват конкретни описателни фрази, които събиращото сведения лице да използва за описание на инцидента или техните чувства.

В зависимост от тежестта на инцидента, преподавателят и/или училищната администрация имат няколко възможни пътища за действие:

- ✎ Поканете в училище родител/и и настойник/ци на ученика - както на извършителя, така и на жертвата;
- ✎ Предлагайте мерки за корекция, включително дисциплинарни наказания, като гарантирате справедливото отношение, на което извършителят има право;
- ✎ Докладвайте пред органите на реда, ако е подходящо;
- ✎ Оценете инцидента, за да прецените дали не е показателен за по-тежък проблем в училищната среда или за положението на извършителя, което може да налага необходимост от по-всеобхватни мерки;
- ✎ Уверете се, че всички служители и заинтересовани страни (учители, администрация, ученици, родители и настойници) са напълно запознати с етичните кодекси и политики на институцията, последиците от нарушенията и системата за подаване на жалби, за да се предотвратят бъдещи инциденти. При антисемитски инциденти, лидерите трябва да говорят силно, бързо и лично, за да изпратят послание към целевите общности и към широката общественост, че антисемитизмът няма да се толерира; и
- ✎ Започнете дискусии в образователна среда за инцидента. Конкретната жертва или извършител не бива да бъдат назовавани без тяхното разрешение.

Добра практика: Кипър

През 2015/16 г. Министерството на образованието и културата в Кипър прие цели на антирасистката политика за всички училища и три програми: Чувствителност на учениците към расизма и нетолерантността, и Насърчаване на равенството и уважението; Кодекс за поведение; и Ръководство за управление и регистриране на расистки инциденти. Програмите дават на учителите идеи за това как да помогнат на учениците да развиват умения и нагласи срещу расизма и предразсъдъците и как да насърчават равенството и уважението. Те подготвят и учителите да напътстват учениците при идентифициране на всякакви преки или косвени, целенасочени или неволни действия и процеси, водещи до неприемлива дискриминация спрямо лица или групи въз основа на тяхното (възприемано) различие. Тези насоки помагат на учителите да предприемат спешни действия за предотвратяване и справяне с расистки инциденти и за създаване на антирасистка култура.

Повече на: <http://naos.risbo.org/wp-content/uploads/2017/04/Cyprus-antiracism-code.pdf>

5.1.2. Специфични подходи за реакция спрямо антисемитски прояви в университетите

През последните години в региона на ОССЕ се появиха съобщения за антисемитски инциденти във висшите училища. Някои университетски администрации отговориха чрез въвеждане на политики или механизми за справяне с проблема, а други реагираха със закъснение или изобщо не направиха нищо.

Университетското ръководство е отговорно за защитата на студентите от действия, които биха могли да създадат враждебна среда в нарушение на политиките на институцията, на международни, национални или местни закони и разпоредби или на стандартите на съответните акредитиращи органи. Освен това от университетското ръководство се очаква да установи морален стандарт чрез заклемяване на антисемитската и друга реч на омразата, като същевременно защитават всички права, свързани със свободата на изразяване и с основните принципи на академичната свобода. В прояви на инциденти на омраза или предразсъдъци, университетските администратори могат да се придържат към следните препоръки:

Недопускане на дискриминация

Много университетски кодекси за поведение на студентите вече забраниха дискриминацията в по-голяма степен, отколкото се изисква по закон, като същевременно зачитат свободата на изразяване и академичната свобода. Ръководството на учебните заведения отговаря за въвеждането в институцията на кодекси за поведение и политики, съобразени с половата идентичност и за редовното запознаване на служителите и студентите с тяхното съдържание, както и със съществуващите механизми за подаване на жалби и сигнали.

Гарантиране на цивилизовано отношение

Демократичните ценности, правата на човека, взаимното уважение и най-вече цивилизованото отношение могат да помогнат за създаване на среда без инциденти, свързани с омраза и предразсъдъци. За да се постигне всичко това, висшето ръководство на университета трябва да обсъжда често по убедителен и ясен начин ценностите, които изповядва и институционалния климат, който иска да създаде. Много по-лесно е по тези теми да се говори отрано и редовно, отколкото да се реагира само при настъпили кризи.

Защита на свободата на словото чрез недопускане нарушения на реда

определени случаи нарушенията на реда могат да попречат на студентите и гост-лекторите да упражнят свободата на словото. Подходящите университетски политики ясно потвърждават защитата на свободата на словото. Те се придържат към изисквания и местните разпоредби относно непристойно поведение, нарушаване на реда, смущаване на университетските дейности, притежание на (действително или имитиращо) оръжие и незаконно сглобяване. Когато политиките на университета следват международните норми за правата на човека, те ограничават до известна степен свободата на изразяване, за да не се допусне подбуждането към омраза и насилие, както и език на омразата. Спрямо речта на омразата, насочена към която и да е група, включително евреите, трябва да се реагира по един и същи начин, за да се осигури справедливо прилагане на политиките.

Демонстриране на лидерство, преборване на езика на омразата чрез адекватно говорене по темата

Важно е университетските ръководители да служат като пример, да упражняват морално лидерство и да изразяват свободно своето мнение относно ценностите на правата на човека и други теми, да отхвърлят антисемитизма, дори някои да възприемат това противоречиво.

Последователно използване на ясни концепции

За всички университетски ръководители е предизвикателство да открият обидни прояви на антисемитизъм и да ги разграничат ясно от критиките към политиките или правителството на Израел.

За университетските ръководители би било полезно да се позовават на наличните определения, когато реагират на случаи на антисемитизъм и други форми на преубеждение.

Фокус върху и реакция спрямо отклоненията от нормите

Преподавателите трябва да разберат, че в определени случаи антисемитските прояви в училищата, нарушават нормите на гражданското право, представляват престъпления или дори форми на тероризъм. Такива нарушения могат да настъпят както в държавни, така и в частни образователни институции и следва да бъдат докладвани по съответния ред. В някои ситуации антисемитската мотивация е ясна. В спорни случаи идентифицирането на антисемитския елемент може да изисква по-задълбочено разбиране за антисемитските стереотипи и кодове и следва да бъде обект на задълбочено разследване.

5.2. Държавни стратегии

Въпреки че отговорност на всяка една образователна институция е да предприема адекватни реакции спрямо инциденти, основаващи се на предубеденост, правителствените институции също играят роля за осигуряване спазването на стандартите за правата на човека в цялата образователна система. В това отношение съществуват множество решения, които биха могли да помогнат за засилване на усилията на национално ниво за справяне с антисемитизма чрез и в рамките на образованието.

Междуетовствено сътрудничество

През 2017 г. Европейският парламент призова държавите членки „да назначат национални координатори за борба с антисемитизма“⁹⁵, които да координират дейностите на различни министерства, ведомства или агенции за справяне с антисемитизма. Някои държави поставиха антисемитизма като приоритет и създадоха междуетовствени органи за справяне с различни аспекти на това предизвикателство и за улесняване на комуникацията между администраторите в образованието, други държавни служители и еврейски организации. Такива органи могат да бъдат под формата на междуетовствени работни групи и делегации или омбудсман. Подобни инициативи подчертават ангажимента на обществото за справяне с антисемитизма, засилват усилията на министерството на образованието и са начин за публично противодействие на твърденията на преподавателите или училища, че не се изискват действия за справяне с тази конкретна форма на дискриминация или тормоз.

Добра практика: Франция

Междуетовствената делегация за борба срещу расизма, антисемитизма и анти-ЛГБТ омразата (DILCRAN) към кабинета на министър-председателя координира дейностите по правата на човека в рамките на френското правителство. DILCRAN служи като посредник сред държавните служители и НПО. Делегацията спомогна за създаването на оперативен комитет за борба с расизма и антисемитизма във всяко френско министерство. Наред с други дейности, DILCRAN създаде мултидисциплинарен научен съвет, който провежда изследвания и предоставя информация на обществеността за усилията в борба с расизма и за толерантност във Франция. Онлайн образователната платформа на DILCRAN, създадена през март 2016 г., включва информационни видеоклипове и документи, изработени от експерти по расизъм, както и от културни и исторически общности.

Повече на: <https://www.reseau-canope.fr/eduquer-contre-le-racisme-et-lantisemitisme> <http://www.gouvernement.fr/dilcrah>

⁹⁵ Резолюция на ЕП за справяне с антисемитизма, виж бел. под линия 17.

Включване на местните власти

Сътрудничеството на общинско ниво също е ефективно средство за справяне с антисемитизма. Предвид непосредствения контакт между жители и местните власти, именно в градовете политиките могат да осигурят най-сериозна положителна промяна. Градовете като инкубатори на културни, социални, икономически и политически иновации дават възможност на жителите си да се стремят към устойчиво и равноправно развитие. Въпреки това, точно в градовете дискриминацията, изключването и неравенството продължават да се задържат най-упорито.

Добра практика: ЮНЕСКО

Международната коалиция на приобщаващи и устойчиви градове - ICCAR (бившата Международна коалиция на градовете срещу расизма) е създадена от ЮНЕСКО през 2004 г. ICCAR цели укрепване на глобалната мрежа от повече от 500 града за обмен на опит и знания с цел подобряване на политиките им срещу расизма, дискриминацията, ксенофобията и изключването.

Повече на: <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/fight-against-discrimination/coalition-of-cities>

Независим надзор

Националните институции за правата на човека дават възможност на държавите да изпълняват своите международни, конституционни и законови отговорности, за да гарантират, че на национално ниво правата на човека са защитени, а международните задължения се изпълняват. Това може да се направи чрез разглеждане на жалби относно нарушения на правата на човека и изменение на законите и политиките, за да се гарантира, че е налична адекватна правна защита и равни образователни възможности за ученици и ученички от всяко вероизповедание и произход.

Националните органи по правата на човека следва да бъдат независими, добре организирани, подходящо финансирани и достъпни, с адекватно разработени планове за защита правата на човека и капацитет за мониторинг и анализ. Те могат да защитят правата на учащите се от антисемитизъм и други форми на дискриминация чрез различни механизми, сред които:⁹⁶

- Разследване;
- Алтернативно разрешаване на спорове;
- Получаване на индивидуални жалби (за национални органи по правата на човека с квазиюрисдикчески пълномощия);
- Обществено проучване, и
- Мониторинг.

96 Тези препоръки са взети от „Национални органи по правата на човека: история, принципи, роли и отговорности“, виж бел. под линия 89.

Освен прилагането и спазването на изискванията, националните органи по правата на човека могат да се борят с антисемитизма в образованието и чрез програмите си за насърчване на правата на човека посредством:

- Помощ при формулиране и осъществяване на образователни инициативи;
- Разясняване на правата на човека, включително предотвратяване на антисемитизъм; и
- Повишаване на обществената осведоменост относно антисемитизма, включително чрез медиите.

Парламентарен надзор

Парламентаристите играят три ключови роли за осигуряване на подходящо образование по правата на човека за справяне с антисемитизма: разработване на стабилно законодателство (и отхвърляне на дискриминационни законопроекти), надзор на прилагането му и участие в междупарламентарното сътрудничество.

Парламентите трябва да гарантират, че преподавателите и изследователите в публичните институции имат свобода да преподават и да се усъвършенстват по въпросите на антисемитизма, без страх от разследване, потискане или преследване, дори когато това може да предизвика дебати за някои епизоди от националната история.

Международни организации като ОССЕ могат да съдействат за извършване на преглед на съществуващото законодателство, което регулира антисемитизма и други форми на дискриминация, включващи, но не ограничени до дискриминация въз основа на пола, като целта е да се гарантира, че никаква пряка или косвена дискриминация не пречи на правото на образование на всички учащи се.⁹⁷ При приемане на законодателство относно нововъзникващи свързани области като предотвратяване на насилствен екстремизъм например, антисемитизмът трябва да се разглежда по най-адекватен за конкретния контекст начин.

Добра практика: ЕС

На 29 юни 2000 г. Европейският съюз прие Директива 2000/43/ЕО на Съвета, прилагаща принципа на равнопоставеност, независимо от расов или етнически произход. Директивата, която установява минимални стандарти за държавите членки на ЕС, забранява дискриминация по расов или етнически принцип, включително антисемитизма в образователните институции и в някои други сектори. Впоследствие всички държави членки транспонираха приложимите разпоредби в своето национално законодателство.

Повече на: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000L0043&from=EN>

⁹⁷ При поискване БДИПЧ към ОССЕ може да анализира проектозаконали и действащо законодателство, включително в сферата на образованието и противодействие на дискриминацията, за да оцени тяхната съвместимост със задълженията на ОССЕ и с международни стандарти за човешките права. Въпросите, свързани с националните малцинства, са от компетенцията на Върховния комисар на ОССЕ по човешките права.

Законодателните органи в някои държави осъществяват допълнителен надзор по отношение на антисемитизма в образователни и други институции чрез допълнителни механизми, като сформирани на многопартийни комисии за разглеждане на това явление. Европейският парламент призова националните и регионалните парламенти и политическите лидери да „създадат междупартийни парламентарни групи срещу антисемитизма, за да засилят борбата в целия политически спектър“.⁹⁸

Добра практика: Обединеното кралство

Депутатът Джон Ман, председател на надпартийната парламентарна група срещу антисемитизма поръчва „Общопартийно парламентарно проучване на антисемитизма“.⁹⁹ Задачите са: да се разгледат доказателства за естеството на съвременния антисемитизъм; да се оценят настоящите усилия за противодействие; да се обмисли въвеждане на допълнителни мерки, които да са от полза.

Изискана е информация от ресорните ведомства, полицията и органите за наказателно правоприлагане, академичните среди, синдикатите, обществени групи и НПО и др. и са проведени публични изслушвания и преглед на писмени сведения. Изготвен е доклад с отделни раздели за антисемитизма в университетите и обучението по антисемитизъм, който съдържа много препоръки и добри практики от образователния сектор. Правителството включи част от препоръките на разследването в своя отчет от март 2007 г.

Това парламентарно разследване продължи с допълнително проучване през 2015 г., за да се отговори на скока на антисемитски инциденти през предходната година. Докладът от него изследва тревожното увеличаване на антисемитските прояви в еврейски училища, университети и други места в Обединеното кралство¹⁰⁰

Повече на: <https://publications.parliament.uk/pa/cm/cmallparty/register/antisemitism.htm>

98 Резолюция на ЕП за справяне с антисемитизма, виж бел. под линия 17.

99 Парламентарен регистър на Обединеното кралство на общопартийни групи: <https://publications.parliament.uk/pa/cm/cmallparty/register/antisemitism.htm>.

100 Report of the All-Party Parliamentary Group against Antisemitism, 2015: <https://www.antisemitism.org.uk/the-appg/publications>.

Приложения

Приложение № 1

Ресурси за участниците в системата на образованието

Международни институции

Организация за сигурност и сътрудничество в Европа, Бюро за демократични институции и права на човека (ОССЕ/БДИПЧ)

<http://www.osce.org/ODIHR/countering-anti-Semitism-and-promoting-Holocaust-remembrance>

ЮНЕСКО

<https://en.unesco.org/gced> <https://en.unesco.org/themes/holocaust-genocide-education>

Съвет на Европа – ЕК срещу расизма и нетолерантността (ECRI)

<http://www.coe.int/ecri>

Европейска комисия

https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/discrimination/racism-and-xenophobia/combating-antisemitism_en

Агенция на ЕС за основните права

<http://fra.europa.eu/en>

Международен алианс за възпоменание на Холокоста

<https://www.holocaustremembrance.com/resources/working-definitions>

Публикации

ОССЕ/БДИПЧ и Яд Вашем. 2007 г. Addressing Anti-Semitism: Why and How? A Guide for Educators.

<http://www.osce.org/ODIHR/29890>

ОССЕ/БДИПЧ и Домът на Ане Франк. 2007 г. Teaching Materials to Combat Anti-Semitism. Parts 1, 2, 3

<https://www.osce.org/ODIHR/120546>

ЮНЕСКО. 2017 г. Education about the Holocaust and preventing genocide.

<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002480/248071E.pdf>

ЮНЕСКО. 2017 г. Preventing violent extremism through education. A guide for policy-makers

<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002477/247764e.pdf>

ЮНЕСКО. 2016 г. A Teacher's guide on the prevention of violent extremism.
<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002446/244676e.pdf>

Съвет на Европа. 2015 г. Living with Controversy - Teaching Controversial Issues Through Education for Democratic Citizenship and Human Rights (EDC/HRE).
<https://rm.coe.int/16806948b6>

Съвет на Европа. 2016 г. Bookmarks – A Manual for Combating Hate Speech Online Through Human Rights Education. <https://www.nohatespeechmovement.org/bookmarks?bookmarks>

Организации на гражданското общество, които работят по антисемитизма или по подобни въпроси в сферата на образованието

The Aladdin Project
<http://www.projetaladin.org/en/>

American Jewish Committee AJC Berlin, Lawrence & Lee Ramer Institute for German-Jewish Relations
<https://ajcberlin.org/en/>

Anne Frank House <http://www.annefrank.org/en/Education/> <https://www.storiesthatmove.org/en/home/>

The Anti-Defamation League
<https://www.adl.org/>

CEJI – A Jewish Contribution to an Inclusive Europe
<http://www.ceji.org>

Délégation Interministérielle à la Lutte Contre le Racisme, l'Antisémitisme et la Haine anti-LGBT (DILCRAH) (Inter-ministerial Delegation to Fight Racism, Anti-Semitism and Anti-LGBT Hatred)
<https://www.reseau-canope.fr/eduquer-contre-le-racisme-et-lantisemitisme>

erinnern.at
<http://www.erinnern.at>

European Association for Gender Research, Education and Documentation (ATGENDER)
<https://atgender.eu/>

Facing History and Ourselves
<https://www.facinghistory.org/>

The Jewish Museum and Tolerance Center in Moscow
<https://www.jewish-museum.ru/en/>

The Jewish Museum in Berlin
<https://www.jmberlin.de/>

The Kreuzberger Initiative gegen Antisemitismus KIGa (The Kreuzberger Initiative Against Anti-Semitism)
<http://www.kiga-berlin.org>

Karakutu Association, Commitment Without Borders
<http://www.karakutu.org.tr/>

Musée d'art et d'histoire du Judaïsme in Paris (Museum of Jewish Art and History)
<https://www.mahj.org/>

Never Again Association
<http://www.nigdywiecej.org/en/>

OXFAM (teaching controversial issues)
<https://www.oxfam.org.uk/>

POLIN Museum of the History of Polish Jews
<http://www.polin.pl/en/>

PROMUNDO (education for boys)
<https://promundoglobal.org/>

SEFER Centre for University Teaching of Jewish Civilization
<http://www.sefer.ru/eng>

Simon Wiesenthal Center
<http://www.wiesenthal.com/>

SOVA Center
<http://www.sova-center.ru/en/>

Tom Lantos Institute
<http://tomlantosinstitute.hu/>

United States Holocaust Memorial Museum
<https://www.ushmm.org/>

Yad Vashem
<https://www.yadvashem.org/>

Институции, които изследват антисемитизма

Institute for the Study of Contemporary Antisemitism, Indiana University
<https://isca.indiana.edu/index.html>

The Pears Institute for the Study of Antisemitism
<http://www.pearsinstitute.bbk.ac.uk/>

The Vidal Sassoon International Center for the Study of Antisemitism
<http://sicsa.huji.ac.il>

The Yale Program for the Study of Antisemitism
<http://ypsa.yale.edu/>

Zentrum für Antisemitismusforschung (Centre for Research on Anti-Semitism)
http://www.tu-berlin.de/fakultaet_i/zentrum_fuer_antisemitismusforschung/

Приложение № 2

Примери за антисемитски тропи и меми¹⁰¹

Сравняване с животни

От древни времена евреите са сравнявани обидно с домашни и диви животни. В някои влиятелни древни текстове например евреите се приравняват към свине, кози, крави и маймуни. В средновековна Европа евреите често са уподобявани на свине или са изобразявани в интимни отношения със свине. Терминът „Judensau“, който се отнася до неприличен контакт между евреи и женски прасета, се появява в Германия през XIII век и остава популярен в цяла Европа в продължение на няколкостотин години. Змии, плъхове и октоподи са вариации на тази тема, които са популярни и днес.

Кръвна клевета

От древни времена евреите са били лъжливо обвинявани в убийство на неевреи за ритуални цели и се е предполагало, че са в съюз с дявола. В средновековна Европа, от XII век, това често е съпроводено с обвинения, че евреите използват кръвта на жертвите си, за да пекат маца за еврейския празник Пасха. В исторически план тези лъжливи обвинения често са последвани от антисемитски бунтове и масови убийства. Отзвучите от тази кръвна клевета могат да бъдат чути и до днес.

Комунисти

Участието на някои евреи в комунистическите и социалдемократическите движения в Европа често се превръща в основа на твърденията за юдеоболшевиизъм или юдеокомунизъм. Този мит е широко разпространен в цяла Европа през първата половина на XX век, а нацистката пропаганда активно го популяризира както в Германия, така и на териториите, които окупира по време на Втората световна война. Интернационализмът на ранния комунизъм, съчетан с факта, че някои бойци от еврейската съпротива се присъединяват към съветските партизански отряди или към местните комунистически партии, често допълва твърденията, че евреите колективно или като отделни личности нямат лоялност към родината си. В съвременното тропът за еврейско-комунист се появява отново в дискусиите за националната идентичност или историята на Втората световна война като твърдения, че местните престъпления срещу евреи преди, по време и след Холокоста са били резултат от антикомунистически плам.

101 Повече за историята на антисемитизма може да се открие на онлайн платформата „Multimedia Learning Centre of the Museum of Tolerance“, образователния раздел на Центъра „Симон Визентал“, в Лос Анджелис, САЩ: <http://motlc.wiesenthal.com/site/pp.asp?c=gvKVLcMVIuG&b=394713>, и в Kenneth L. Marcus, *Fact Sheet on the Elements of Anti-Semitic Discourse* (Washington, D.C.: The Louis D. Brandeis Center for Human Rights Under Law, 2014): http://brandeiscenter.com/images/uploads/practices/factsheet_antisemitism.pdf.

Митът за богоубийците

От ранните години на християнската църква някои християни осъждат евреите за смъртта на Исус Христос и държат евреите колективно отговорни за това деяние.¹⁰² Богоубийственият мит подсилва свързването на всички евреи с черти, които се предполага, че съпътстват убийството на месия, например свърхестествени сили, непримиримост и конспиративно коварство.

Демонизация

От IV век насам, някои влиятелни фигури в християнската теология свързват евреите с дявола или с демонични сили. През някои периоди от Средновековието евреите се разглеждат като деца на дявола, изобразявани с рога и изпъкнали очи и свързани със сатанински атрибути, като огромна мощ и фалшива логика. В съвременния свят тези образи възкръсват в изображения на евреи, индивидуално или колективно, охарактеризирани със символиката на злото. Това може да се види например в карикатури на еврейски общественици, изобразени като дяволи или демони.

Мръсотия и болести

Евреите отдавна са описвани от антисемитите като носители на физически недъзи или болести. В някои случаи тези недъзи са били свързвани с еврейската мъжественост или женственост, например в мита за еврейската мъжка менструация. По същия начин, фразата „мръсен евреин“ и стереотипите за „еврейска смрад“ някога са били обичайни. Например, евреите са обвинявани, че разпространяват „черната смърт“ през XIV век, докато през XIX и началото на XX век расистите често възприемат евреите като притежаващи по-низши, не бели расови характеристики. Нацистките твърдения, че евреите ръсят болести също съответстват този мит. От средата на XX век, обратно, еврейството често се свързва с лъжливо усещане за бяло расово превъзходство, понякога свързано с расизъм и колониализъм.

Двойственост или липса на лоялност към държавата

Евреите често са обект на твърдения, че заговорничат за формиране на публична политика за еврейските интереси или че патриотизмът им е по-слаб от този на други граждани. Това понякога се проявява в твърдения, че те, колективно или като отделни личности, не са лоялни към своите страни. За да бъдат приети за сънародници, понякога евреите се приканват да преустановят връзката си с Израел, въпреки факта, че Израел често е основна част от еврейската идентичност. Този мит може да се появи и в твърденията, че евреите не участват пропорционално във военната повинност или в други сфери на живота в демократичните държави.

Медии

Още от началото на XIX в. се разпространяват лъжливи твърдения за еврейски контрол на медиите, които се повтарят в „Протоколите на Ционските

---

102 Декларацията за връзките на Църквата с нехристиянските религии от Втория вселенски събор във Ватикана ('Nostra aetate') развенчава този мит през 1965 г.

мъдречи“.¹⁰³ През XX и XXI век хора с предполагаемо или действително еврейско потекло, които може да са имали лично влияние в резултат заеманата от тях позиция в определен медиен център, са били погрешно свързвани с твърдения за всеобхватен „еврейски контрол“ върху цялата медийна индустрия. Други групи пък се позовават на „ционистки контрол“ върху медиите. Твърди се, че тези личности действат заедно за вземането на конспиративни решения, но се пренебрегва фактът, че много други хора, които имат сходства помежду си също са наети в медийната индустрия и че нейното разнообразие, необятност и постоянното развитие не позволяват тя да бъде контролирана по такъв начин.

Пари и престъпност

Твърденията, че евреите контролират финансите и са обсебени от тях са толкова стари, колкото Новият завет, в който евреите понякога се представят като лихвари, занимаващи се с нечестива дейност в храма в Йерусалим. Това продължава и в Средновековието, когато на християните е забранено да заемат пари с лихва, оставяйки тази дейност отворена за други. Тъй като евреите са били силно ограничени да се занимават с множество дейности и да притежават земеделска земя, някои започват да дават пари назаем.¹⁰⁴ Оттогава евреите се описват като богати, могъщи и страховити. В някои страни съществува стереотип, че еврейките се обличат пищно, за да демонстрират богатство. Днес това се наблюдава в препратки към „парите на Ротшилд“ или в търсене на еврейска конспирация в международното банково дело и престъпността.

Ритуални убийства

Кошерното ритуално заколване на животни за храна е представено като жестока, нетипична и кръвожадна практика, свързана с основното вярване, че евреите са в служба на дявола или с кръвна клевета. Това се пренася и към практиката на мъжкото обрязване.

Скитникът евреин

Някои християнски теолози разглеждат евреите като прокълнат народ, обречен да се скита в мизерия до края на дните си, като доказателство за развратния им бит. Днес този мит отеква в усилията за укрепване на уж ниския статус на еврейската диаспора. Това също подхранва идеята, че евреите са предатели, без или с противоречива лоялност към страните, в които живеят. Тази идея може да се съзере и в схващането, че те нямат право на национално самоопределение.¹⁰⁵

103 „Протоколи на Ционистките мъдречи“ е фалшив антисемитски текст, който описва измислен еврейски план за световно господство. За пръв път е публикуван в Русия през 1903 г. и развенчан като нескопосано плагиатство през 1921 г. Преведен е на много езици и се разпространява по света от началото на XX в.

104 За повече информация свиж „Координационен форум за справяне с антисемитизма“: <https://antisemitism.org.il/page/62556/confronting-antisemitism-myths-and-facts>.

105 Такъв стереотип се прилага и към ромската общност.

Отравяне на кладенци и поругаване на нафората

От Средновековието насам евреите са обвинявани, че поругават свещени реликви или общинска собственост. В началото на XIII век, те са набедени, че пресъздават разпятието на Исус, като оскверняват нафората, която представлява Тялото Христово. Оттогава евреите многократно са обвинявани в заговор за оскверняване на свети места или предмети. По подобен начин евреите многократно са били хулени, че тровят общински кладенци през Средновековието и ранното съвремие в Европа.

Световно господство

Върхът на мита за евреите като конспиратори е идеята, че замислят да превземат света за собствена печалба. „Протоколите на Ционските мъдреци“, които и до днес остават популярни чрез преиздаване на десетки езици по целия свят, са може би най-яркият известен пример за тази теория. Днес мемът „гоите знаят“ е използван в социалните медии за увековечаване на това, както и мемите и статиите за рептилиите, илюминатите и Новия световен ред.

Приложение № 3

Примери за антисемитски символи

Особено когато се опитват да се идентифицират с група, младите хора могат да използват символи, без да са напълно наясно с антисемитските им измерения. Други пък използват тези символи съзнателно като код, за да идентифицират лица или групи, прегърнали антисемитски идеологии. Антисемитските символи могат да се видят в изображения, цифри, букви, музика или фрази, въпреки че не всички са толкова разпознаваеми, както свастиката. Ето някои примери:¹⁰⁶

- 88: това число се използва за представяне на думите „Хайл Хитлер“, тъй като буквата Н е осмата буква от латинската азбука;
- 18: това число се използва от определени групи за представяне на името на Адолф Хитлер, тъй като буквата А е първата, а буквата Н - осмата от латинската азбука;
- Zizis: обозначава „Zionazis“ или „ционистки нацисти“ и отразява тенденцията сред някои леви и десни антисемити да свързват евреите с нацистите.

---

106 Няколко примера са взети от „Справяне с антисемитизма: Защо и как? Ръководство за учител, стр. 27; виж бел. под линия. 32.

Приложение № 4

Работна дефиниция на антисемитизма, приета от Международния алианс за възпоменание на Холокоста (IHRA)¹⁰⁷

Правно необвързващата работна дефиниция за антисемитизъм беше приета от 31-те държави – членки на Международния съюз за почит към жертвите на Холокоста, на 26 май 2016 г:

„Антисемитизмът е определено възприемане на евреите, което може да бъде изразено като омраза към евреите. Реторичните и физическите прояви на антисемитизма са насочени към евреи или неевреи и/или към тяхното имущество, към институции на еврейската общност и към еврейски религиозни заведения.“

За насочване на IHRA в работата ѝ могат да послужат следните примери:

Проявите могат да включват вземане на прицел на Държавата Израел, замислена като еврейска общност. Критиките по отношение на Израел обаче, които са сходни с тези по отношение на която и да е друга държава, не могат да бъдат считани за антисемитски. Антисемитизмът често обвинява евреите в конспирация с цел да се навреди на човечеството и често се използва за обвиняване на евреите за това „защо нещата се объркат“. Той се изразява в говор, писане, визуални форми и действия, като в него се използват зловещи стереотипи и негативни характеристики.

Съвременните примери за антисемитизъм в обществения живот, медиите, училищата, работното място и в религиозната сфера биха могли, предвид цялостния контекст, да включват следното, без да се ограничават до него:

- Призоваване към, подпомагане или оправдаване на убийството или увреждането на евреи в името на радикална идеология или екстремистко религиозно схващане.
- Отправяне на подвеждащи, нехуманни, демонизиращи или стереотипни твърдения за евреите като такива или за властта на евреите като колектив, като например по-специално, но не изключително, мита за световна еврейска конспирация или за евреи, които контролират медиите, икономиката, правителството или други обществени институции.

¹⁰⁷ Международния алианс за възпоменание на Холокоста (с предишно наименование „Работна група за международно сътрудничество по въпросите на изучаването, възпоменанието и изследването на Холокоста“ - ITC) е създаден през 1998 г. Днес IHRA има 31 страни членки и обединява правителства и експерти за засилване, укрепване и развитие на изучаването, изследването и възпоменанието на Холокоста и за отстояване на принципите на Стокхолмската декларация за изучаване, възпоменание и изследване на Холокоста от 28 януари 2000 г.

- Обвиняване на евреите като народ, който е отговорен за действителни или въображаеми нарушения, извършени от един конкретен еврейн или една еврейска група, или дори за деяния, извършени от неевреи.
- Отричане на факта, обхвата, механизмите (напр. газовите камери) или преднамереността на геноцида на еврейския народ при националсоциализма в Германия и нейните поддръжници и съучастници през Втората световна война (Холокоста).
- Обвиняване на евреите като народ или Израел като държава за измислянето или преувеличаването на Холокоста.
- Обвиняване на еврейските граждани в по-голяма лоялност към Израел или към предполагаемите приоритети на евреите по света, отколкото към интересите на собствените им нации.
- Отказване на евреите на правото им на самоопределяне, например като се твърди, че съществуването на Държавата Израел е расистко.
- Прилагане на двойни стандарти, като се изисква да поведение, което не се очаква или не се изисква от която и да е друга демократична нация.
- Използване на символите и изображенията, свързани с класическия антисемитизъм (напр. твърдения, че евреи са убил Христос, или кръвната клевета) за охарактеризиране на Израел или на израелците.
- Привеждане на сравнения на съвременната израелска политика с тази на нацистите.
- Търсене на колективна отговорност от евреите за действия на Държавата Израел.

Антисемитските актове са престъпления, когато са определени като такива от правото (например отричане на Холокоста или разпространение на антисемитски материали в някои страни).

Престъпните деяния са антисемитски, когато целите на нападенията, независимо дали са хора или имущество – като сгради, училища, места за богослужение и гробища – са избрани поради това, че са или се считат за еврейски или за свързани с евреите.

Антисемитска дискриминация е отричането на евреите на възможности или услуги, които са на разположение на други, и е незаконна в много държави.

Приложение № 5

Работна дефиниция за отричане и изопачаване на Холокоста, Международния алианс за възпоменание на Холокоста (IHRA)¹⁰⁸

Настоящата дефиниция е израз на разбирането, че отричането и изопачаването на Холокоста трябва да получават отпор и осъждане на национално и международно равнище и да бъдат разглеждани в глобален мащаб. С настоящото решение Международният алианс за възпоменание на Холокоста приема следната работна дефиниция, която няма правно обвързващ характер, в качеството на работен инструмент.

Отричането на Холокоста представлява говорене и пропаганда, които отричат историческата действителност и мащабите на унищожаването на евреи от нацистите и техните съучастници по време на Втората световна война, известно като Холокост или Шоа. Отричането на Холокоста се отнася по-конкретно към всеки опит да се твърди, че Холокостът никога не се е случвал.

Отричането на Холокоста може да включва публично отричане или поставяне под съмнение на използването на основните механизми за унищожаване (като газови камери, масови разстрели, гладна смърт и изтезания) или на преднамерения характер на геноцида на еврейския народ.

Отричането на Холокоста в различни форми е проява на антисемитизъм. Усилията да се отрече геноцида на евреите представляват опит да се снемат вината и отговорността на националсоциализма и антисемитизма за геноцида на еврейския народ. Форми на отричане на Холокоста са също така обвиненията към евреите, че преувеличават или дори че са измислили Холокоста за извличане на политически или финансови изгоди, внушавайки, че самият Холокост е плод на замислена от евреите конспирация. Целта на тези усилия е вината да бъде възложена върху евреите, а антисемитизмът отново да бъде легитимиран.

Често цел на отричането на Холокоста е реабилитирането на открития антисемитизъм и насърчаването на политически идеологии и условия, способстващи за появата на същия тип събития, които се отричат.

Изопачаването на Холокоста се отнася, между другото, до:

- (1) Умишлени усилия да се оправдаят или умаловажат последиците от Холокоста или неговите основни елементи, включително съучастниците и съюзниците на нацистка Германия;
- (2) Грубо минимизиране на броя на жертвите на Холокоста в разрез с данните от надеждни източници;

¹⁰⁸ Пак там., Заб. 107.

- (3) Опити да се обвиняват евреите, че са предизвикали своя собствен геноцид;
- (4) Изявления, които представят Холокоста като положително историческо събитие. Такива изявления не представляват сами по себе си отричане на Холокоста, но са тясно свързани с него като радикална форма на антисемитизъм. Те могат да внушават, че Холокостът не е стигнал достатъчно далеч, за да постигне целта си за “окончателното решение на еврейския въпрос”;
- (5) Опити за размиване на отговорността за създаването на концентрационни лагери и лагери на смъртта, замислени и използвани от нацистка Германия, като вината за това се възлага върху други народи или етнически групи.

Организацията
на обединените
нации за образование,
наука и култура

Образователен сектор

Новата съвместна публикация на ЮНЕСКО и ОССЕ се заема с предизвикателството да обучи учащите се как да се противопоставят на съвременния антисемитизъм във време, когато този въпрос става все по-наболял в цял свят. Тя предлага конкретни подходи за справяне с антисемитизма, противодействие на предразсъдъците и насърчаване на толерантността чрез обучение по програми, основани на рамка за правата на човека, образование за глобално гражданство, приобщаване и равенство между половете. В нея авторите на политики могат да намерят инструменти и насоки, с които да гарантират, че образователните системи изграждат нетърпимост у младите хора към антисемитски идеи и идеологии, насилствен екстремизъм и всички форми на нетърпимост и дискриминация чрез критично мислене и уважение към другите.

9 789230 000912